

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2006 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehystä vuosille 2007—2011

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 28 päivänä maaliskuuta 2006 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehystä vuosille 2007—2011 (VNS 2/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtiovarainministeri Eero Heinäluoma, budjettipäällikkö Tuomas Sukselainen, apulaishallintopäällikkö Hannu Mäkinen, budjettineuvos Raija Koskinen ja projektipäällikkö Jaakko Kuusela, valtiovarainministeriö
- apulaishallintopäällikkö Juhani Toivonen ja tarkastaja Outi Korkeala, ulkoasiainministeriö
- osastopäällikkö Jarmo Littunen, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Rainer Alanen, neuvotteleva virkamies Pasi Bröijer ja projektipäällikkö Jukka Peltomäki, sisäasiainministeriö
- osastopäällikkö Eero Lavonen ja talousjohtaja Timo Norbäck, puolustusministeriö
- ylijohtaja Arvo Jäppinen, opetusministeriö
- kansliapäällikkö Jarmo Vaittinen ja talousjohtaja Hannele Laihon, maa- ja metsätalousministeriö
- ylijohtaja Harri Cavén, liikenne- ja viestintäministeriö
- osastopäällikkö Paula Nybergh ja talousjohtaja Eero Murto, kauppa- ja teollisuusministeriö

- osastopäällikkö Aino-Inkeri Hansson, neuvotteleva virkamies Raimo Jämsén, ylilääkäri Kati Myllymäki ja laskentapäällikkö Arto Mynttinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erikoissuunnittelija Timo Määttä, työministeriö
- talousjohtaja Oili Hintsala, ympäristöministeriö
- suunnittelupäällikkö Raimo Jyväsjärvi, Pääesikunta
- toimistopäällikkö Jarmo Kontulainen, Suomen Pankki
- puheenjohtaja Gunvor Kronman ja pääsihteerin Suvi Virkkunen, kehityspoliittinen toimikunta
- tutkimuspäällikkö Eugen Koev, Akava ry
- ennustepäällikkö Pasi Sorjonen, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA
- vastaava ekonomisti Simo Pinomaa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- puheenjohtaja Tuija Santamäki-Vuori, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- kehityspoliittinen sihteerin Tytti Nahi, Kehitysyhteistyön palvelukeskus ry
- vanhempi tutkija Heikki Taimio, Palkansaajien tutkimuslaitos
- yhteiskuntasuhteiden sihteerin Katja Veirto, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- ekonomisti Petri Mäki-Fränti, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT
- toimitusjohtaja Sinikka Mönkäre ja apulaistoimitusjohtaja Matti Hokkanen, Raha-automaattiyhdistys

- tulosaluejohtaja Mikko Kautto, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes
- apulaisjohtaja Matti Viialainen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- johtaja Jukka Noponen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- johtaja Martti Kallio, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Hannu Kemppainen, Tekes
- tutkimusjohtaja Esa-Matti Järvinen, Oulun yliopisto
- professori Markus Jäntti, Åbo Akademi
- ylijohtaja Reino T. Hjerpe, VATT Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
- professori, tieteellinen johtaja Jorma Lammasma, VTT
- varatoimitusjohtaja Jussi Isotalo, Veikkaus Oy.

Suomen Yrittäjät ry on toimittanut kirjallisen lausunnon.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtioneuvoston hyväksymät valtiontalouden meno- ja tulorajat ovat 30 211 miljoonaa euroa vuodelle 2007, 31 013 miljoonaa euroa vuodelle 2008, 30 980 miljoonaa euroa vuodelle 2009, 31 004 miljoonaa euroa vuodelle 2010 ja 31 020 miljoonaa euroa vuodelle 2011. Jakamattomaksi varaukseksi vuodelle 2007 jää 139 miljoonaa euroa ja vuosille 2008—2011 kullekin 300 miljoonaa euroa.

Kehysten valmistelun ensisijaisena lähtökohdaksi on ollut hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamisen tukeminen ja vakaan talouskasvun turvaavan finanssipolitiikan jatkaminen. Hallitus on myös pyrkinyt varautumaan tuleviin haasteisiin, mikä on merkinnyt pidättyvyyttä kaikkien menolisäysten suhteen.

Vuodelle 2007 kohdennetaan menojen vähentämisehdotuksia yhteensä noin 146 milj. euroa. Lisäksi harkinnanvaraisiin määrärahoihin ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta tehdä hintatason muutokseen perustuvia tasokorotuksia, mikä kohentaa kehystilannetta noin 120 milj. eurolla. Tuottavuusohjelmien toimeenpanon seurauksena hallinnonalojen menot vähenevät noin 20 milj. eurolla vuonna 2007. Hallituksen lähtökohdaksi on, että jos jatkovalmistelussa tehdään kehykset ylittäviä ratkaisuja, niiden vaikutukset kompensoidaan määrärahasäästöinä muualla.

Vuosien 2008—2011 menotaso perustuu nykyisen hallituksen tekemiin päätöksiin, mutta vasta seuraava hallitus määrittelee tulevan hallituskauden määrärahojen tason ja painopisteet.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Julkinen talous

Talousoikeus ja finanssipolitiikka

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että Suomen talous- ja työllisyyskehitys on ollut viimeksi kuluneen vuoden aikana monella tavalla suotuisaa. Suomen talouden kehitys on ollut

poikkeuksellisen hyvää myös moniin muihin EU-maihin verrattuna.

Vuonna 2005 budjettitalous osoittautui noin 1,5 mrd. euroa ylijäämäiseksi aiemmin ennakoitun lievän alijäämän sijaan. Myös työllisyyden kasvu on jatkunut vahvana. Vuonna 2005 syntyi noin 50 000 uutta työpaikkaa ja kuluvan vuoden aikana arvioidaan syntyvän runsaat 30 000 uutta työpaikkaa. On näin ollen mahdollista, että hallituskauden aikana päästään lähelle hallitus-

ohjelmassa asetettua 100 000 uuden työpaikan tavoitetta.

Myös valtiontalouden tasapaino saavutetaan ennakoitua nopeammin. Vuonna 2003 asetettiin tavoitteeksi, että valtiontalous on vaalikauden lopulla kansantalouden tilinpidon käsittein mitattuna tasapainossa. Tämän hetken arvion mukaan valtiontalouden tasapaino saavutetaan jo tänä vuonna.

Valtionvelka on myös saatu hallitusohjelman mukaiselle alenevalle kehitysuralle. Valtionvelkaa oli vaalikauden alussa 44 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja sen ennakoidaan alenevan vaalikauden loppuun mennessä 35,5 prosenttiin BKT:sta.

Harjoitettu talouspolitiikka on tukenut talouskehitystä monella eri tavalla. Etenkin veronkevennykset ja tulopolitiikka sekä toimenpiteet työllisyyden edistämiseksi ovat parantaneet talouskasvun edellytyksiä ja vauhdittaneet talouskasvua sekä siitä johtuvaa verotulojen kasvua. Kehyskauden tasapainoa on parantanut myös valtionvelasta maksettavien korkomenojen aleneminen sekä ennakoitua suuremmat valtion omaisuuden myyntitulot. Talouden tasapainoa on vahvistanut myös tiukka menokehys ja maltillinen menopolitiikka. Lisäksi vuonna 2004 laadittu tulopoliittinen kokonaisratkaisu on vakauttanut talouskehitystä ja vahvistanut työllisyyttä.

Valiokunta kiinnittää selonteon tapaan huomiota haasteisiin, joita pitemmällä aikavälillä on odotettavissa. Keskeinen niistä on väestön ikääntyminen ja siitä aiheutuva julkisten menojen kasvu ja talouskasvun hidastuminen. Työvoiman väheneminen ja ammattitaitoisten työntekijöiden puute yhdessä korkean rakenteellisen työttömyyden kanssa ovat myös talouskasvua rajoittavia tekijöitä.

Kuntatalous

Kuten edellä on todettu, valtiontalouden tila on kehittynyt ennakoitua suotuisammin, mutta kuntatalous on sen sijaan ollut kireä. Kuntatalouden arvioidaan pysyvän kireänä myös jatkossa, sillä kuntien menot kasvavat tuloja nopeammin.

Viime vuosien aikana kuntien menot ovat lisääntyneet 5—6 prosentin vuosivauhdilla. Menojen kasvun arvioidaan jonkin verran hidastuvan, mutta siitä huolimatta kuntien ja kunta-yhtymien toimintamenojen arvioidaan olevan vuonna 2011 noin 5 200 milj. euroa korkeammat kuin tänä vuonna. Kuntataloudessa on myös huomattavia kuntakohtaisia, alueellisia ja kuntaryhmittäisiä eroja. Menojen kasvun hidastumiseen liittyy myös merkittäviä varauksia.

Valtio rahoittaa tänä vuonna kuntien peruspalveluja valtionapujen kautta yhteensä 7 474 miljoonalla eurolla. Valtionosuuksiin tehdään ensi vuonna indeksikorotus, joka on 75 prosenttia täysimääräisestä korotuksesta. Se lisää valtionosuuksia yhteensä 126 milj. euroa. Indeksikorotukset maksetaan täysimääräisesti vuoden 2008 alusta lukien.

Kuntien peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat valtionavut kasvavat vuosina 2007—2011 noin 519 milj. euroa kuluvaan vuoteen verrattuna. Kansallisen terveydenhuollon hankkeen ja sosiaalihuollon hankkeen toteuttamiseen osoitetaan lisäpanostuksia yhteensä 75 milj. euroa vuonna 2007.

Valtionosuuksia kasvattaa myös neljälle vuodelle jaksotettu valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, jonka kolmas erä 86 milj. euroa maksetaan vuonna 2007 ja viimeinen erä 196 milj. euroa vuonna 2008. Yhteensä 504 miljoonan euron tarkistuksesta on maksettu aiemmin 222 milj. euroa.

Näistä lisäyksistä huolimatta kunnat ovat suurten haasteiden edessä ennen muuta väestön ikääntymisen ja siihen liittyvien palvelutarpeiden lisääntyessä. Palveluiden järjestämistä vaikeuttavat paitsi palvelutarpeiden voimakas kasvu myös työvoimapula ja henkilökunnan ikääntyminen.

Valtioneuvosto käynnisti keväällä 2005 kunta- ja palvelurakennemuutoksen. Tavoitteena on, että nykyisin kuntien vastuulla olevat palvelut saavat riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan niiden järjestämisen ja tuottamisen turvaamiseksi tulevaisuudessa siten, että palveluiden laatu ja vaikuttavuus, saavutet-

tavuus ja tehokkuus sekä teknologinen kehittäminen on otettu huomioon.

Uudistuksen yhteydessä selvitetään myös valtionosuusjärjestelmän ja kunnallisverotuksen sekä kuntien verotulopohjan vahvistamista koskevat kehittämistarpeet. Tavoitteena on lisäksi parantaa kuntien järjestämisvastuulla olevien palveluiden tuottavuutta.

Uudistuksen toteutuksesta velvoitteineen ja aikatauluineen säädetään puitelailla, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2007 alusta. Hallituksen on tarkoitus sopia lain tarkemmasta sisällöstä vielä keväätistuntokauden aikana ja antaa lakiesitys eduskunnalle syysistuntokauden alkuun mennessä.

Valtiovarainvaliokunta ei ota tässä vaiheessa kantaa kunta- ja palvelurakenneuudistuksen sisältöön. Valiokunta korostaa hankkeen tärkeyttä ja kiirehtii siihen liittyvien ongelmien ratkaisemista, jotta uudistus voi edetä suunnitellun aikataulun mukaisesti.

Tuottavuusohjelma

Hallitus on käynnistänyt toimenpidekokonaisuuden, jolla pyritään parantamaan julkisen sektorin tuottavuutta. Tuottavuutta kohennetaan kaikilla hallinnonaloilla toteutettavilla toimilla, jotka uudistavat rakenteita ja toimintatapoja sekä tehostavat tietotekniikan käyttöä. Tavoitteena on, että valtion henkilöstön määrä pienenee vuoteen 2011 mennessä noin 9 600 henkilötyövuodella, joka on noin 7,9 prosenttia valtion koko henkilötyövuosimäärästä. Tavoitteena on, että tuottavuusohjelmien toimeenpanon seurauksena hallinnonalojen menot vähenevät jo vuonna 2007 noin 20 milj. eurolla. Säästöjen vaikutuksen arvioidaan olevan vuonna 2011 noin 190 milj. euroa.

Valiokunta pitää julkisen talouden ja valtionhallinnon tuottavuuden parantamista tarpeellisenä. On kuitenkin tärkeää, että tuottavuusohjelman toimeenpanon lähtökohtana on virastojen kyky suoriutua tehtävistään. Henkilöstön vähentämisen tulee tapahtua luonnollisen poistuman avulla, ja ohjelman toimeenpanossa on muutoinkin tärkeä noudattaa hyvän henkilöstöpolitiikan periaatteita.

Valiokunta katsoo, että henkilöstön määrän väheneminen ei myöskään saa johtaa julkisen hallinnon laadun heikkenemiseen. Henkilöstöresurssit ovat jo tällä hetkellä monin paikoin varsin niukat ja mahdollisuudet tuottavuuden lisäämiseen eri aloilla ja alueilla ovat myös hyvin erilaiset. Esimerkiksi vankeinhoidon henkilöstöä ei ole tälläkään hetkellä riittävästi vankimäärään nähden, mistä johtuen etenkin valvontahenkilökunnan ylitöiden määrä on kasvanut voimakkaasti.

Kehysmenettely ja sen kehittämistarpeet

Hallituksen finanssipolitiikan olennainen osa on koko vaalikauden kattava menokehys. Valiokunta katsoo, että kehysmenettely on osoittautunut valtiontalouden kannalta toimivaksi ja tarpeelliseksi välineeksi, joka on tuonut finanssipolitiikkaan vakautta ja ennakoitavuutta.

Kehysten laatiminen on erittäin vaativa menettely, jossa on kyettävä arvioimaan hallituskauden talouskehitys ja menotarpeet mahdollisimman kattavasti ja luotettavasti. Valiokunnan mielestä hallitus on onnistunut tässä tehtävässä hyvin. Saatujen kokemusten perusteella kehysmenettelyn toimivuutta ja kehittämistarpeita on kuitenkin syytä arvioida seuraavaa hallitusohjelmaa ja menokehystä laadittaessa. Valtiovarainvaliokunta tuo esiin tältä osin seuraavia huomioita:

Kehyspäätöksessä on kysymys nimenomaan menokehyksestä, joka ei ole joutanut siinäkään tilanteessa, että tulopuoli on kehittynyt selvästi ennakoitua suotuisammin. Valiokunnan mielestä nyt noudatettu menettely, jossa omaisuuden myyntituloja on käytetty pääosin valtion velan lyhentämiseen, on ollut perusteltu ja se on vastannut myös hallitusohjelman linjauksia.

Valiokunta katsoo, että kehysmenettelyn puitteissa tulisi kuitenkin olla mahdollisuus määrärahojen uudelleen arviointiin niissä tilanteissa, joissa määrärahojen lähtötaso on määriteltävästi liian alhaiseksi. Kuluva hallituskauden aikana etenkin liikenneväylien kehittämiseen ja kunnossapitoon osoitetut resurssit ovat olleet jo vaalikauden alusta lähtien alimittaisia, mutta

määrärahatason selkeään korjaamiseen ei ole ollut kehysten puitteissa mahdollisuutta. Valiokunnan mielestä tällainen uudelleen arviointi voisi ajoittua hallituskauden puoliväliin.

Valiokunta katsoo myös, että menokehysten sisällä syntyneitä säästöjä tulisi kyetä käyttämään kehyskauden muina vuosina. Mahdollisuus säästyneiden varojen käyttämiseen seuraavina vuosina ei muuttaisi menokehystä, mutta se lisäisi osaltaan säästäväisyyttä ja resurssien pitkäjänteistä suunnittelua ja käyttöä.

Valiokunnan mielestä on myös perusteltua arvioida uudelleen investointimenojen asema menokehyksessä. Investointimenojen ja käyttömenojen erottaminen toisistaan parantaisi menokehysten ja päätöksenteon selkeyttä ja läpinäkyvyyttä. Hallituskausi on myös varsin lyhyt investointien pitkäjänteiseen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Investointeja varten voitaisiin siksi harkita menokehystä, joka ulottuisi yhtä hallituskautta pidemmälle aikavälille.

Menokehys ei myöskään saa vaikeuttaa uusien rahoitusmallien käyttämistä. Esimerkiksi liikenneinvestointeihin liittyvän elinkaarimallin käsittely kehyksissä on ollut ongelmallista.

Valiokunta on useissa yhteyksissä katsonut, että valtion omaisuuden myyntitulojen käyttöä koskevia sääntöjä tulee joustavoittaa. Osake- myyntitulojen vuotuisesta 500 milj. euroa ylittävistä osasta on voitu käyttää enintään 10 prosenttia kertaluonteisiin menoihin. Nyt kehysmenettelyä on muutettu siten, että yli 500 milj. euron myyntitulosta voidaan käyttää enintään 20 prosenttia kertaluonteisiin lisämenoihin. Näitä menoja voivat olla lähinnä infrastruktuuri-investoinnit sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan edistäminen.

Valiokunta pitää hyvänä, että myyntitulojen käytösääntöä väljennetään. Myyntitulojen satumanvaraisuuden vuoksi niiden käyttöä ei kuitenkaan voida pitkällä tähtäyksellä pitää perusteltuna ja kestäväenä rahoituslähteenä edellä mainittuihin tarkoituksiin, sillä niin liikenneväylien rakentamisen kuin myös T&K-panostusten tulee perustua pitkäjänteiseen suunnitteluun. Rahoituksen sitominen viime kädessä satumanvaraisiin myyntituloihin on omiaan lisäämään suunnittelun lyhytjänteisyyttä ja vaikeuttamaan sen ennustettavuutta.

Valtion omaisuuden myyntitulojen käyttäminen velanmaksuun on perusteltua myös jatkossa. Valiokunta katsoo, että valtion omistajapolitiikkaa on kuitenkin tärkeää arvioida myös pitkän tähtäimen strategisena kysymyksenä eikä vain kertaluontoisena velan maksun tai menokohteiden rahoittamisen vaihtoehtona.

Keskeisiä menopaineita

Vuoden 2007 menokehys vastaa hallituksen vuonna 2003 tekemiä kehyspääatöksen linjauksia. Myös vuosien 2008—2011 menotaso perustuu nykyisen hallituksen tekemiin päätöksiin, mutta vasta seuraava hallitus määrittelee tulevan hallituskauden määrärahojen tason. Näin myös määrärahojen käyttöön liittyvät painopisteet ja arvovalinnat tarkentuvat seuraavissa hallitus- ja kehysneuvotteluissa.

Valtiovarainvaliokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota niihin määräraha-kehyskehykseen ja määrärahojen riittävyyteen liittyviin kysymyksiin, jotka ovat toistuvasti nousseet esille kuluvan vaalikauden aikana. Valiokunnan mielestä nämä kysymykset tulisi ottaa myös jatkossa huomioon arvioitaessa määrärahojen ja toiminnan painopisteitä.

Liikenneväylien kehittäminen ja kunnossapito

Valtiovarainvaliokunta on ollut vaalikauden alusta lähtien tyytymätön liikenneväylähankkeiden rahoitukseen ja päätöksentekoon ja vaatinut liikennepolitiikkaan ennen muuta pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta. Kuten edellä on todettu, menokehys oli jo vaalikauden alusta lähtien alimittainen väyläverkon kehittämisen ja kunnossapidon tarpeisiin nähden.

Päätöksenteko on ollut myös lyhytjänteistä ja ennakoimatonta. Hallituskauden alussa hyväksyttyihin menokehyksiin ei sisällynyt lainkaan määrärahoja uusien hankkeiden käynnistämiseen. Kuluvan vaalikauden aikana on kuitenkin päätetty käynnistää 13 väyläverkon kehittämishanketta. Hankkeiden toteuttamisessa on pääosin seurattu liikenneväyläpolitiikan linjauksia

pohtineen ministerityöryhmän mietintöön (LVM:n julkaisuja 7/2004) sisältyviä ehdotuksia.

Myöskään nyt käsiteltävänä olevaan menokehykseen ei sisälly päätöksiä uusiksi väyläinvestoinneiksi. Hallitus on kuitenkin todennut, että se arvioi mahdollisuudet uusien väylähankkeiden aloittamiseen päättäessään esityksestään vuoden 2007 talousarvioksi. Asiaa tullaan tarkastelemaan valtion talouden liikkumavaran mukaisesti ja mahdolliset valtion omaisuuden myynnistä kertyneet tulot huomioiden.

Käsitellessään kuluvan vuoden talousarviota eduskunta edellytti, että kehysriihen ja vuoden 2007 talousarvion valmistelun yhteydessä hallitus arvioi ministerityöryhmän ehdotuksiin kuuluvien, vielä toteuttamatta olevien hankkeiden käynnistämismahdollisuuksia ja tekee tältä pohjalta päätöksiä ensimmäiseen koriin kuuluvien liikennehankkeiden käynnistämisestä vuosina 2007 ja 2008.

Valiokunta viittaa edellä mainittuun lausumaan ja pitää välttämättömänä, että se otetaan huomioon vuoden 2007 budjettivalmistelussa.

Kehyspäätos ei sisällä myöskään parannusta väyläverkon kunnossapidon rahoitukseen. Esimerkiksi rataverkon säilyttäminen liikennöitävässä kunnossa edellyttää vuositasolla noin 170 milj. euron korvausinvestointeja, mutta määräraha-kehysten mukainen rahoitustaso olisi vuositasolla noin 100 milj. euroa. Pitkällä aikavälillä määrärahasen pysyvän alenemisen arvioidaan johtavan siihen, että rataverkosta voidaan pitää liikennöitävässä kunnossa vain noin kaksi kolmannesta. Myös perustienpidon rahoitustaso on liian alhainen kunnossapidon tarpeisiin nähden.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti keväällä 2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus uusien pitkäjänteisten rahoitustapojen käyttöönotosta. Työryhmä katsoo 27.3.2006 valmistuneessa raportissaan (LVM:n julkaisuja 18/2006), että liikenneinfrastruktuuria koskevista pitkän aikavälin linjauksista on päätettävä nykyistä sitovammin ja poliittisesti laajemmalla pohjalla sekä yhtä hallituskautta pitemmällä aikajänteellä. Työryhmä esittää päätöksensä mallia, joka perustuu 10–15 vuoden ajanjak-

soille laadittaviin liikennepoliittisiin selontekoihin. Niiden puitteissa eduskunnalla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa liikennepoliittikan pitkän aikavälin linjauksiin.

Valiokunta pitää työryhmän ehdotuksia kannatettavina. Työryhmän ehdotukset toisivat liikennepoliittikkaan pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta, ja päätöksenteko olisi poliittisesti laajalla pohjalla. Pitkäjänteisellä suunnittelulla voitaisiin myös tasata suhdanne- ja kausivaihteluiden huippuja. Valiokunta pitää tärkeänä, että asian valmistelua jatketaan työryhmän ehdotusten pohjalta vielä tämän hallituskauden aikana.

Työryhmä ei ottanut kantaa väyläverkon rahoitukseen. Valiokunta korostaa, että Suomen liikenneväyläinfrastruktuurin pääoma-arvo on noin 30 mrd. euroa. Sen kehittämiseen ja ylläpitoon on jatkossa osoitettava resurssit, jotka antavat mahdollisuuden liikennehankkeiden järkevään, tarkoituksenmukaiseen ja taloudellisesti optimaaliseen toteuttamiseen sekä liikenneturvallisuuden parantamiseen. Laadukkaat ja toimintavarmat liikenneväylät ovat perusedellytys koko yhteiskunnan tehokkaalle, alueellisesti tasavertaiselle ja kansainvälisesti kilpailukykyiselle toiminnalle.

Valiokunnan mielestä on myös tärkeää selvittää mahdollisuudet uusien rahoitusmallien käyttämiseen.

Joukkoliikenne

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on pyrkiä parantamaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja palvelua sekä lisätä joukkoliikenteen rahoitusta. Joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja palvelutasoa on parannettu mm. kehittämällä henkilökuljetusten yhdistelyä ja uusia liikenteen hoitotapoja. Ensimmäiset uudet matkapalvelukeskukset aloittivat toimintansa vuonna 2006, ja kuluvan vuoden alusta otettiin myös käyttöön työsuhtematkalippu.

Joukkoliikenteen rahoitustaso on kuitenkin ollut jatkuvasti varsin niukka, eikä kehyspäätöksen mukainen rahoitustaso anna jatkossakaan mahdollisuuksia palvelutason ylläpitämiseen. Esimerkiksi linja-autoliikenteen ostoliikennevuoroista jouduttaneen karsimaan seuraavan

kahden vuoden aikana noin 520 vuoroa. Vuorojen vähentäminen lisää myös kuntien kustannuksia ainakin niiltä osin, joilta kuntien lakisääteisiin velvollisuuksiin kuuluvia koulu- sekä sosiaali- ja terveystoimen henkilökuljetuksia on pystytty hoitamaan lääninhallitusten ostoliikenteen vuoroilla.

Valiokunnan mielestä joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä tulee selkeästi vahvistaa ja joukkoliikenteen houkuttelevuutta lisätä. Etenkin suurissa kaupungeissa joukkoliikenteen tulee olla todellinen vaihtoehto yksityisautoilulle. Joukkoliikenteen edistäminen on myös yksi merkittävimmistä keinoista liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Liikenteen osuus Suomen hiilidioksidipäästöistä on lähes 20 prosenttia, ja tästä pääosa syntyy tieliikenteestä.

Panostukset tutkimukseen ja kehitykseen

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan vahvistaminen on ollut eräs vaalikauden keskeisistä tavoitteista. Suomi onkin menestynyt hyvin monissa kansainvälisissä vertailuissa, ja maamme kilpailukyky on maailman parhaimpia. Suomalainen innovaatioympäristö on kuitenkin mittavien haasteiden edessä. Globalisaation myötä erityisesti tuotannollinen toiminta painottuu sinne, missä tuotannontekijöiden hinnat ovat edullisimmat. Vaarana on, että myös T&K-toiminta siirtyy yhä enenevässä määrin halpojen tuotantokustannusten maihin. Viime aikoina mm. monet Aasian maat ovat vahvistaneet tuntuvasti myös tutkimusta ja tuotekehitystä. Suomen houkuttelevuus investointikohteena ja T&K-toiminnan sijoituspaikkana on sen sijaan huolestuttavan heikko.

Valiokunta pitää tärkeänä, että maattamme edelleen kehitetään maailman parhaana innovaatioympäristönä. Ehtona Suomen menestymiselle kovassa kansainvälisessä kilpailussa on, että korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, koulutukseen sekä innovaatioiden tuottamiseen ja kansainvälistymiseen panostetaan entistä tehokkaammin. Nämä mittavat haasteet edellyttävät alueellisten ja paikallisten innovaatioympäristöjen vahvistamista ja verkostoitu-

mista tukevien palveluiden sekä toimintakulttuurin kehittämistä. On niin ikään tärkeää, että yritysten omat T&K-panostukset kasvavat ja että kasvuun kykeneviä ja halukkaita yrityksiä syntyy nykyistä vauhdikkaammin.

Valiokunnan mielestä on tärkeää, että Suomeen muodostuisi kansainvälisesti kilpailukykyisiä osaamiskeskittymiä. Menestyvä innovaatiotoiminta hakeutuu usein vahvoihin huippuosaamisen keskittymiin, jotka voivat toimia pitkäaikaisina innovaatiotoiminnan moottoreina ja joiden varassa innovaatioihin perustuva liiketoiminta voi kasvaa. Menestyminen edellyttää ennen muuta selkeitä päätöksiä ja panostuksia, joihin toimijoiden tulee yhdessä sitoutua.

Valiokunta korostaa myös Suomen mahdollisuuksia profiloitua bioenergian ja ympäristöystävällisten teknologioiden huippumaana. Suomessa on edistyksellistä ympäristöteknologiaa ja -osaamista, mutta Suomen asemaa edelläkävijämaana ei ole onnistuttu hyödyntämään ympäristötekniikan viennin kasvattamisessa.

Kehyspäätöksen mukaan useiden ministeriöiden omia tutkimus- ja kehitysmäärärahoja vähennetään. Valiokunnan mielestä tulevaisuuden haasteet edellyttäisivät pikemminkin lisäpanostuksia tutkimukseen ja kehitykseen.

Lapsiperheiden hyvinvointi

Talouskehitys on ollut pitkään myönteistä ja valtaosa väestöstä tulee toimeen vähintäänkin kohtuullisesti. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin laatiman hyvinvointitutkimuksen mukaan hyvästä taloudellisesta kehityksestä huolimatta jo yli puoli miljoonaa suomalaista elää suhteellisen köyhyysriskirajan alapuolella. Suhteellinen köyhyysraja luokittelee köyhiksi ne henkilöt, jotka asuvat kotitalouksissa, joiden tulot jäävät alle 60 prosentin koko väestön keskimääräisestä tulosta. Työllisyyden ja ansiotulojen kasvaessa mediaanitulo nousee ja suhteellinen köyhyys lisääntyy, vaikka pientuloisten absoluuttiset tulot eivät laskisi.

Tutkimuksen mukaan etenkin lapsiperheiden suhteellinen köyhyys on lisääntynyt ja tulokehitys on ollut heikkoa erityisesti yksinhuoltajien,

monilapsisten perheiden ja alle kolmivuotiaiden lasten perheissä. Huolestuttavaa on myös se, että samanaikaisesti lasten ja nuorten pahoinvointi on kasvanut.

Vaalikauden aikana lapsiperheiden asemaa on parannettu muun muassa korottamalla lapsilisiä, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen tasoa sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahojen vähimmäistasoja. Myös köyhyyden vähentämiseen on panostettu. Lisäykset ovat edistäneet tuen saajien tosiasiallista tilannetta ja hidastaneet tuloerojen kasvua. Näistä muutoksista huolimatta tuen saajien suhteellinen taloudellinen tilanne on heikentynyt, koska yleinen tulokehitys on samanaikaisesti ollut varsin suotuisaa ja mediaanitulo on noussut.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lapsiperheiden hyvinvoinnin parantaminen otetaan aiempaa selkeämmin yhteiskuntapoliittiseksi tavoitteeksi.

Kehitysyhteistyö

Hallitusohjelman ja hallituksen kehityspoliittisen ohjelman tavoitteena on nostaa kehitysyhteistyömäärärahojen taso 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2010 mennessä. Kuluvan hallituskauden aikana Suomen kehitysyhteistyön määrärahat ovat olleet euromääräisesti vahvassa kasvussa, mutta niiden osuus bruttokansantulosta on vielä alle tavoitetason. Ensi vuonna kehitysyhteistyöhön on tarkoitus osoittaa 0,43 prosenttia kansantulosta.

Kehyspäätos ei sisällä sitovia lukuja vuosien 2008–2011 kehitysyhteistyövaroista. Hallitus on todennut, että kehitysyhteistyön kasvuluvuista seuraavalle vaalikaudelle päätetään vasta vuoden 2007 eduskuntavaalien jälkeisissä hallitusohjelma- ja kehysneuvotteluissa. Kehyspääöksessä esitetyt luvut ovat siksi laskennallisia.

Valiokunta viittaa aiempiin kannanottoihinsa ja pitää edelleen tärkeänä, että kehitysyhteistyömäärärahojen tasoa koskevista tavoitteista ei luovuta, joskaan kehyspääöksen mukainen määrärahataso ei tue 0,7 prosentin tavoitteen saavuttamista vuoteen 2010 mennessä. Kehitysyhteistyön suunnittelun kannalta olisi tärkeää,

että rahoitustasoa koskeva päätöksenteko olisi pitkäjänteistä.

Maaseudun kehittäminen

Kehyspääöksessä ei ole otettu huomioon maaseudun kehittämiseen liittyviä EU:n uuden rahoituskauden aiheuttamia muutoksia, sillä Suomen kansallisen tuen tasosta päätetään vasta EU:n jäsenmaakohtaisen osuuden selvittyä.

Valiokunta toteaa, että kansallista rahoitusta koskeva ratkaisu on viljelijöiden tulotason kannalta tärkeä ja että lisärahoituksen tarve on otettava huomioon valmisteltaessa vuoden 2007 talousarvioesitystä.

Ympäristötyöt

Ympäristötöihin on osoitettu kuluvana vuonna 11,9 milj. euroa, mutta kehyskaudella vuosittainen määrärahataso putoaa 9 milj. euroon. Tilannetta pahentaa vielä se, että vesiensuojeluavustukset puolittuvat vuonna 2007 ja loppuvat kokonaan vuonna 2008.

Ympäristötöiden tarve on kasvanut tuntuvasti, mutta niihin myönnetty määrärahat ovat olleet erittäin niukat. Ympäristötyömäärärahoja tarvitaan muun muassa vesistöjen ja Itämeren rehevöitymisen vähentämiseen, maaperään joutuneiden vaarallisten aineiden aiheuttamien terveysriskien poistamiseen sekä puhtaan raakaveden turvaamiseen. Vesiensuojeluavustuksia käytetään erityisesti haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn tehostamiseen.

Ympäristötöiden tekeminen on monella tavalla kannattavaa, sillä niillä voidaan parantaa ympäristön tilaa ja niillä on myös työllisyyttä lisäävää vaikutusta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ympäristötöiden resursseja vahvistetaan jatkossa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta päättää lähettää tämän mietinnön valtioneuvostolle tiedoksi ja tarpeellisia toimenpiteitä varten.

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Markku Koski /kesk	Markku Rossi /kesk
vpj.	Matti Ahde /sd	Matti Saarinen /sd
jäs.	Kyösti Karjula /kesk (osittain)	Kimmo Sasi /kok
	Jari Koskinen /kok	Anni Sinnemäki /vihr
	Pekka Kuosmanen /kok	Irja Tulonen /kok
	Reijo Laitinen /sd	Kari Uotila /vas
	Maija-Liisa Lindqvist /kesk	Jukka Vihriälä /kesk
	Mika Lintilä /kesk	vjäs. Bjarne Kallis /kd
	Pekka Nousiainen /kesk	Mikko Kuoppa /vas (osittain)
	Tuija Nurmi /kok	Aulis Ranta-Muotio /kesk (osittain)
	Pirkko Peltomo /sd	Maija Rask /sd.
	Iivo Polvi /vas (osittain)	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.

VASTALAUSE 1

*Perustelut***Talouspolitiikan yleinen linja**

Bruttokansantuotteen määrä kasvoi viime vuonna 2,1 prosenttia. Metsätalouden pitkittyneen työselkkauksen vuoksi vuoden 2005 talouskasvu jäi potentiaalista alhaisemmalle tasolle, ja vastaavasti tälle vuodelle ennustetaan harhaanjohtavasti huomattavan reipasta kasvua alhaisemman vertailutason vuoksi. Kun paperin työkiistan vaikutus poistetaan, kasvuprosentiksi saadaan ETLAn arvioiden mukaan 2,8—3,0 prosenttia kuluvalle vuodelle ja viime vuodelle hieman korkeampi 2,9—3,1 prosenttia. Vuonna 2007 kasvu hidastuu saman ennusteen mukaan 2,5 prosenttiin ja on täysin kotimaisen kysynnän varassa.

Talouskasvua on hallituksen toimenpiteistä tukenut ennen kaikkea hallituksen harjoittama kokoomuslainen veropolitiikka, joka on toisaalta kasvattanut ostovoimaa ja yksityistä kulutusta sekä toisaalta hillinnyt työvoimakustannusten nousua. Erityisen voimakasta ostovoiman kasvu on ollut vuosina 2003 ja 2004, jolloin kotitalouksien reaalitytulot nousivat hieman yli 5 prosenttia. Vuosina 2005 ja 2006 keskituloisen palkansaajan ostovoima kasvaa Veronmaksajain keskusliiton arvioiden mukaan reilulla 2 prosentilla. Eläkeläisten ostovoiman kehitys sen sijaan on huolestuttanut erityisesti eläkeväestöä. Aina-kin kiireellisesti olisi korjattava eläkkeensaajien verotusta siltä osin kuin se tällä hetkellä on tietyillä tulotasolla korkeampaa kuin palkansaajan verotus.

Tarkasteltaessa koko vaalikautta 2003—2006 bruttokansantuotteen kasvu yltää keskimäärin 2,7—3,0 prosenttiin vuosittain. Viime vaalikaudella talouskasvu ylsi keskimäärin 2,9 prosenttiin vuosittain ja vuosina 1995—1998 keskimäärin 4,6 prosenttiin. Talouskasvun on arvioitu hidastuvan keskipitkällä aikavälillä vain noin kahdeksan prosenttiin. OECD:n ennuste Suomen tule-

vasta kehityksestä on vielä synkempi. Suomen maaraportissa lokakuulta 2004 järjestö arvioi, että bruttokansantuotteen kasvu hidastuu huomattavasti. Vuosina 1995—2000 BKT per capita kasvoi 4,4 prosenttia. Vuosien 2000—2005 osalta arvio kasvuksi oli 2,1 prosenttia. Vuosina 2005—2010 BKT per capita kasvaisi vain 1,3 prosenttia ja vuosina 2010—2020 sen kasvuvauhti hidastuisi edelleen 1,0 prosenttiin. Keskipitkän aikavälin talouskasvua rajoittavat ennen kaikkea muutokset väestön ikärakenteessa, hidastuva tuottavuuden kasvu, viime vuosina alhaisen investointiasteen johdosta hitaasti kasvanut tuotantokapasiteetti sekä kansainvälinen tuotannon rakennemuutos. Käsittelyssä olevien menokehysten ulottuessa vuoteen 2011 hallituksen olisi tullut pyrkiä laajempiin linjauksiin Suomen talouden kasvupotentiaalin vahvistamiseksi siitä huolimatta, että nykyhallitus vastaa käytännössä vain vuoden 2007 budjetin laatimisesta. Valmistautuminen ensi vaalikauden haasteisiin olisi pitänyt aloittaa jo nyt.

Työvoiman saatavuusongelmat lisääntymässä

Työllisten määrä oli vuoden 2005 lopussa kausivaihteluista puhdistettuna noin 50 000 henkeä suurempi kuin huhtikuussa 2003. Valtiovarainministeriö arvioi uusia työpaikkoja syntyvän tämän vuoden aikana yli 30 000. Hallituksen on mahdollista päästä ainakin lähelle asettamaansa 100 000 uuden työpaikan tavoitetta. Tähän kehitykseen on oltava hyvin tyytyväinen, joskin hallituksen harjoittamalla työllisyyspolitiikalla on vain vähän tekemistä tämän saavutuksen kanssa.

Ikärakenteen muutoksen vaikutus työvoiman saatavuuteen vaikuttaa olennaisesti kansantaloutemme kasvumahdollisuuksiin. Työvoiman tarjonta lisääntyy vielä tällä hetkellä, sillä ikääntyneet pysyvät työmarkkinoilla yhä pitempään, nuoret hakeutuvat työnsaantimahdollisuuksien parannuttua entistä aktiivisemmin työmarkkinoille ja myös Suomen työmarkkinoille tulevan ulkomaisen työvoiman määrä kasvaa. Työikäi-

sen väestön kasvu pysähtyy kuluvaan vuosikymmenen lopulla, jonka jälkeen työikäinen väestö alkaa vähentyä noin ½ prosenttia vuodessa. Jo tällä hetkellä työvoiman saatavuusongelmat ovat nähtävissä monilla toimialoilla erityisesti alueellisesti. Saatavuusongelmat ovat ratkaistavissa ainoastaan alueellisen ja ammatillisen kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa parantamalla sekä aktivoimalla Suomen huomattava käyttämätön työvoimapotentiali. Työllisyyden parantaminen perustuukin yhä enemmän siihen, että työmarkkinoille siirrytään työvoiman ulkopuolelta. Myös julkisella sektorilla tapahtuva tuottavuuskehitys helpottaa työvoiman saatavuusongelmia. Laskelmien mukaan pelkkä julkisen sektorin luonnollisen poistuman korvaaminen ja kasvavien vanhuspalveluiden hoitaminen ilman muita toimenpiteitä johtaisi siihen, että joka toinen työmarkkinoille tulija pitäisi rekrytoida julkiselle sektorille.

Työvoiman saatavuutta heikentää ikääntymiskehityksen ohella edelleen korkealla pysynyt rakennetyöttömyys. Viime vuonna rakennetyöttömyys pysyi yli 150 000 hengessä. Työvoimahalinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden piirissä olevien määrä on noin 3 prosenttia työvoimasta. Suurella osalla pitkäaikais- ja toistuvaistyöttömistä ei työvoimapolitiittisista toimista huolimatta ole edelleenkaan riittäviä valmiuksia avoimille työmarkkinoille työllistymiseen. Näin on huolimatta hallituksen jatkuvista panostuksista ns. aktiiviseen työvoimapolitiikkaan.

Tuottavuuden kasvu avaintekijänä

Tuottavuuden lisääminen on talouspolitiikan tärkeimpiä tavoitteita. Suomen on kyettävä säilyttämään tuottavuusetunsa suhteessa nouseviin talouksiin, mikäli haluamme pärjätä kiristävissä kansainvälisessä kilpailussa. Työn tuottavuus perustuu kiinteisiin investointeihin, inhimilliseen pääomaan ja tekniseen kehitykseen sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Valtion budjettivaroja olisi kohdennettava entistä enemmän juuri tuottavuutta parantaviin kohteisiin, kuten koulutukseen, liikenteeseen sekä tutkimus- ja kehitystoimintaan. Valitettavasti edel-

liseen ja nyt käsittelyssä olevaan menokehyspäätökseen sisältyviä säästöjä on kohdennettu ministeriötasolla juuri tällaisiin kohteisiin, mm. T&K-menoihin.

Kiinteiden investointien taso on Suomessa pudonnut huolestuttavan alas. Useilla toimialoilla investoinnit eivät ole pitkään aikaan riittäneet edes korvaamaan pääoman laskennallista kulumista. Viime vuoden lopulla ja alkuvuonna tapahtunut investointien piristymisen saattaa sekin jäädä lyhytaikaiseksi, sillä ainakin pk-yritysten investointiodotukset ovat notkahtaneet. Pk-yritysarometrin uusin saldoluku on peräti matalin barometrin historiassa. Samanaikaisesti valtiovarainministeriössä on valmisteltu poistojärjestelmän muuttamista. Käytännössä kyse on veronkiristyksestä, joka heikentäisi yritysten investointihalukkuutta. Eräiden laskelmien mukaan investointien tuottovaatimukset voisivat nousta jopa 20 prosenttia. Näin ollen kansainvälisten yritysten tekemiä investointeja siirtyisi Suomen ulkopuolelle ja kotimaisten yritysten taloutta rasittaisi investointien rahoituskustannusten nousu. Veronkiristys heikentäisi entisestään perusteellisuuden toimintaedellytyksiä, sillä veronkiristys osuisi pahiten juuri pääomavaltaisiin toimialoihin, kuten metsä- ja terästeollisuuteen. Kokoomus on jo torjunut tämän muutoksen. Tulevaisuuden kasvun kannalta on olennaista, että Suomeen saadaan synnytettyä tuntuvasti enemmän kasvuhakuisia yrityksiä. Eräitä yritysten kasvun ja yritystoiminnan jatkuvuuden esteitä on mm. perintö- ja lahjaverotus sukupolvenvaihdostilanteissa.

Osaaminen, erikoistuminen ja tuottava innovaatiotoiminta tarjoavat talouskasvun avaimet. Myös valtiovarainvaliokunta toteaa Suomen menestymisen ehtona olevan sen, että tutkimus- ja kehittämistoimintaan, koulutukseen sekä innovaatioiden tuottamiseen ja kansainvälistymiseen panostetaan entistä tehokkaammin. Kaikin keinoin on pidettävä huolta siitä, että tulevaisuudessa Suomi on houkutteleva sijoittumispaikka korkeaa osaamista edellyttävälle liiketoiminnalle sekä tuotekehitykselle. Kokoomus on aikaisemmin vaatinut tutkimus- ja kehitysmenojen lisäämistä vähintään hallitusohjelmassa sovitulle

tasolle. T&K-menojen osuus bruttokansantuotteesta on edelleen alle tavoitellun 4 prosentin. Vuonna 2004 T&K-menojen kokonaisuus kasvoi viisi prosenttia, vuonna 2003 vastaava muutos oli noin neljä prosenttia. Määrällisesti suurin osa kasvusta tuli yrityssektorilta. Julkisen rahoituksen lisäykset ovat hädin tuskin yltäneet hallitusohjelmassa linjatulle tasolle ja ovat jääneet selkeästi alle ns. globalisaatioraportissa suositellun tason. Suomi pärjää kyllä hyvin taaksepäin katsovissa kilpailukykymittauksissa, mutta tilanne ei ole yhtä hyvä katsottaessa esimerkiksi maamme houkuttelevuutta T&K-toiminnan sijoituskohteena tai teollisuuden investointikohteena. On tosin todettava sekin, että uusimmassa IMD:n kilpailukykyvertailussa Suomi putosi kuudennelta sijalta kymmenenneksi. Yhteiskunnan on luotava kannusteita innovaatioiden kehittämiselle ja investointimahdollisuuksia sijoittajille. Julkisella rahoituksella olisi erityisesti huolehdittava yliopistojen ja tutkimuslaitosten rahoituksen riittävydestä. Useissa tutkimuksissa on myös todettu julkisen T&K-rahoituksen määrän vaikuttavan myönteisesti myös yritysten omaan T&K-rahoituksen määrään sekä laatuun.

Julkisen talouden puolella hallitus on aloittanut valtionhallinnon tuottavuushankkeen, jonka myötä vuoteen 2011 mennessä valtionhallinnosta eläkkeelle jäävien tai muiden työnantajien palvelukseen siirtyvien noin 26 000 henkilön työpaikoista 9 600 jätetään täyttämättä. Tavoitteita on kuitenkin laskettu aikaisemmin asetuista, mikä voi tarkoittaa sitä, ettei 2 prosentin vuotuista tuottavuuden kasvua välttämättä tulla saavuttamaan. On myös huomattava se, ettei pelkkä henkilöstömäärien supistaminen tarkoita automaattisesti tuottavuuden kehitystä. Samoin on muistettava, että julkinen sektori on valtionhallintoa laajempi kokonaisuus ja kunnat ovat vastuussa suurimmasta osasta peruspalveluita. Tämä asettaa suuria haasteita kuntien palvelurakenteen uudistamisen onnistumiselle. Oleellinen kysymys jatkuvasti paikallaan polkevassa kunta- ja palvelurakennemuutoksessa ei siten ole kuntamalli, vaan se, miten pidemmällä aikavälillä pystymme turvaamaan kuntalaisille laadukkaat ja kattavat peruspalvelut.

Talouden rakennemuutos koettelee teollisuutta

Valtiosihteeri Anssi Paasivirran johtama työryhmä esitteli kehysriihessä hallitukselle toimenpidesuosituksiaan, joista monet liittyvät rakennemuutosalueiden TE-keskusten toiminnan kehittämiseen. Hallitus varautuu tukemaan vaikeuksiin joutuneita ihmisiä ja paikkakuntia harkinnanvaraisten rahoitusavustusten sekä koulutus-, työllisyys- ja investointitukien avulla. Lisäksi teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkövero alenee ensi vuoden alusta. Nämä toimet ovat varmasti tarpeen, mutta niillä pikemminkin lääkitään taudin oireita kuin käydään ongelman varsinainen syiden kimppeun.

Kokoomus on peräänkuuluttanut hallitukselta kokonaisvaltaista teollisuuspolitiikkaa, jolla varmistettaisiin ainakin jossain määrin teollisuuden työpaikkojen säilyminen Suomessa. Uhka työpaikkojen katoamisesta rajojemme ulkopuolelle on aito. Tällaisen selkeän strategian tulisi sisältää toimenpiteitä mm. kohtuuhintaisen energian saannin turvaamiseksi, ammatillisen koulutuksen laadun parantamiseksi ja houkuttelevuuden lisäämiseksi, kasvua ja työllisyyttä parhaiten tukevien väyläinvestointien toteuttamiseksi sekä työperäisen maahanmuuton lisäämiseksi. Tällainen selkeä signaali olisi äärimmäisen tärkeä nyt, kun perusteellisuudessa selkeästi pohditaan tuotannon uudelleensijoittamisen mahdollisuuksia.

Valtiontalouden tasapaino ja kehysmenettely

Hallitus arvioi, että ennakoitua paremman tulokehityksen ja maltillisten menolisäysten johdosta valtiontalous on kansantalouden tilinpidon käsittein tasapainossa vuonna 2007. Tästä on annettava hallitukselle tunnustusta. Viime vuosien hyvä talouskehitys on näkynyt parantuneena työllisyytenä, mikä on puolestaan vahvistanut valtiontaloutta. Noin puolen prosenttiyksikön muutos kasvussa heilauttaa muutaman vuoden sisällä valtiontalouden tasapainoa noin prosenttiyksiköllä suhteessa bruttokansantuotteeseen. Talouden piristyminen on näkynyt myös valtion osinkotuloissa ja valtion omaisuuden myynneistä saatuina tuloina.

Selonteossa todetaan kuitenkin, että väestön ikääntymisestä johtuen julkisen talouden ei voida katsoa olevan pitkällä tähtäyksellä kestäväällä pohjalla. Talouskasvun hidastuminen ja menojen lisäyspaineet uhkaavat vaarantaa velkasuhteen alenevan kehityksen vuosina 2008—2011. Tältä osin selonteossa edellytetään aivan oikein julkisen talouden tilan vuoksi pidättyvän menopolitiikan jatkamista sekä valtionvelan vähentämistä tulevina vuosina. Tasapainolukujen ongelmiana on myös paikallishallinnon krooninen alijäämäisyys. Rahoitusvaikeudet ja velkaantuminen, jotka kuormittavat julkisen talouden rahoitustasapainon kokonaisuutta, koskettavat nykyisin lähes kaiken kokoisia kuntia. Kuntien menot ovat koko 2000-luvun kasvaneet nopeammin kuin kansantalous. Kuntatalouden kriisiytyttyä tehokkuuteen tähtäävät kehittämishankkeet uhkaavat jäädä toteuttamatta, jolloin tarvittavia säästöjä voidaan aikaansaada lähinnä palvelujen tasoa heikentämällä. Kehitys ei ole kestävä. Tämän vuoksi valtion taloutta ja kunnallistaloutta ei tulisi enää tarkastella erillisinä.

Selonteossa todetun mukaisesti vuoden 2007 osalta kehyspäättös on linjassa vuonna 2003 vahvistetun vaalikauden kehysten kanssa. Päätöksellä ei siten muuteta aiempaa kehysmenojen kokonaistasoa koskevaa linjausta, vaan vuoden 2007 osalta kehystä on tarkistettu teknisesti vastaamaan hinta- ja kustannustasossa sekä talousarvion rakenteessa tapahtuneita muutoksia. Tältä osin hallitus on ehkä liikaakin pitäytynyt vaalikauden alussa tehdyissä päätöksissä, eikä tällä tavalla ole ollut mahdollista reagoida taloudessa tapahtuneisiin muutoksiin. Myös valtiovarainvaliokunta kiinnittää huomiota määrärahojen uudelleenarvioinnin tarpeellisuuteen tilanteissa, joissa määrärahojen taso on osoittautunut selvästi liian alhaiseksi. Poikkeuksen hallitus suosui lopulta tekemään myyntitulojen käyttösääntöä uudistaessaan. Tätä kokoomus onkin vaalikauden aikana vaatinut useaan otteeseen. Ongelmiana hallituksen kehyspäätöksissä on ollut myös eduskunnan tahdon sivuuttaminen. Eduskunta on toistuvasti peräkkäisinä vuosina joutunut lisäämään samoja määrärahoja hallituksen talousarvioesitykseen, sillä näitä selkeitä edus-

kunnan tahdonilmauksia ei ole sisällytetty kehyspäätöksiin ja tätä kautta talousarvioesityksiin. Tilanne tältä osin on valitettavasti säilynyt samankaltaisena.

Kuntatalous edelleen epätasapainossa — hallituksella ei vastauksia

Kuntien taloustilanne on koko vaalikauden ajan kiristynyt, ja ennätysmäärä kuntia on joutunut nostamaan tuloveroprosenttiaan kuluvalle vuodelle. Kuntien kriisiytyvä taloustilanne vaarantaa kuntalaisten peruspalvelut, vanhusten kotipalvelut, vammaispalvelut, terveystaloudet ja koulutuksen. Kuntien tulot eivät riitä kattamaan kuntien menoja, ja Suomessa olikin vuonna 2005 jopa 139 negatiivisen vuosikatteen kuntaa.

Kuntien toimintamenojen vuosittainen kasvuvauhti on saatava laskemaan yli viidestä prosentista alle neljään. Jotta tämä tapahtuisi, on tehtävä päätöksiä palvelujen tuotantotapojen muuttamisesta tuottavuuden parantamiseksi. Tässä yhteydessä myös kuntarakennetta on konkreettisesti muutettava. Kuntien yhdistymisavustuksiin osoitetaan 53 miljoonaa euroa vuonna 2007. Tämän vuoden budjetissa yhdistymisavustuksiin on varattu 24,6 miljoonaa euroa. Hallitus arvioi kunta- ja palvelurakenneuudistuksen johtavan tilanteeseen, jossa kunnille maksettavia harkinnanvaraisia avustuksia voidaan asteittain supistaa vuositasolla 20 miljoonalla eurolla kehyskaudella 2007—2011. Vuonna 2005 harkinnanvaraista avustusta jaettiin 105 kunnalle yhteensä 40 miljoonaa euroa.

Hallituksen käynnistämä kunta- ja palvelurakenneuudistus on tämän vaalikauden tärkein yksittäinen kysymys. Kuitenkin sen tavoitetaso on laskenut huomattavasti. Päähallituspuolueiden tavoitteet näyttävät keskenään hyvin erilaisilta muun muassa sen suhteen, kuinka tavoitteellinen puitelaki tulee olemaan. Kokoomus tukee voimakkaasti vahvojen peruskuntien mallia, ei keskustan ajamaa pakkokuntayhtymä- tai maakuntamallia. Keskustan esittämän mallin toteutuessa suomalainen kuntademokratia ja kunnallinen itsehallinto kuopattaisiin. Pakkokuntayhtymässä kuntalaisen ääni ei enää kuuluisi,

vaan päätösvalta kaikissa merkittävässä ratkaisuissa olisi kuntayhtymällä. Vahvoissa peruskunnissa voitaisiin sen sijaan taata aidon kunnallisdemokratian jatkumo ja turvata palvelujen saanti.

Vaikka yhteinen sävel hallituksessa löytyisi-kin ja kunta- ja palvelurakenteen uudistus saataisiin vauhtiin, on selvää, ettei sillä pelkästään ratkaistaisi kuntien akuuttia talouskriisiä. Kuntatalous on heikentynyt entisestään valtion kunnilta ottaman pakkolainan sekä kunnille säädettyjen uusien velvoitteiden vuoksi. Vuoden 2005 alussa tehdyn valtion ja kuntien välisen lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen perusteella kuntien valtionosuuksia olisi tullut korottaa 502 miljoonalla eurolla vuodesta 2005 alkaen. Viime vaalikaudella voimassa olleen lain mukaan valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta johtunut valtionosuuksien korotus olisi maksettu kahden vuoden aikana. Pääministeri Vanhasen hallitus sen sijaan pitkitti yksipuolisesti lainmuutoksella tämän maksuajan neljäksi vuodeksi. Peräti 194 miljoonaa euroa kustannustenjaon tarkistuksesta jaksotettiin kaiken lisäksi vuodelle 2008 eli vasta tulevan vaalikauden puolelle. Tämän summan maksaminen ajallaan olisi nostanut kuntien valtionosuudet lähemmäksi todellisia kustannuksia. Tämä niin sanottu pakkolaina aiheuttaa kunnille yhteensä 840 miljoonan euron tappiot verrattuna siihen, että valtio olisi korottanut valtionosuuksia heti vuoden 2005 alusta. Se on osasyynä kuntien velkaantumiskehitykseen: vuonna 2005 kunnilla oli lainaa keskimäärin 1 327 euroa asukasta kohti.

Kuntien talousahdingon maksajina koululaiset...

Hallitusohjelman mukaan ikäluokkien pienentymisen johdosta vapautuvat voimavarat on käytettävä koulutuksen vahvistamiseen. Hallitus ei ole suostunut tätä omaa lupaustaan noudattamaan. Selonteon mukaan opetustoimen valtionosuuksien oletetaan alenevan kehyskaudella noin 98 miljoonalla eurolla. Kuitenkaan opetustoimen menot eivät vähene samassa suhteessa

kuin valtionosuudet laskevat, mikä aiheuttaa erityisongelmia kuntatasolla. Esimerkiksi opettajan palkka pysyy samana, olipa luokassa 15 tai 19 oppilasta, ja toisaalta kiinteistöjen ylläpito- ja kustannukset pysyvät ennallaan.

Suomessa koulutusmenot ovat laskeneet suhteessa bruttokansantuotteeseen 6,7 prosentista vuonna 1995 neljän prosentin tasolle vuonna 2005. Opetuksen alalla on toki saatu aikaan tietty määrä säästöjä ohjausjärjestelmiä kehittämällä sekä poistamalla päällekkäistä hallintoa ja päällekkäistä koulutusta. Kokoomus painottaa jälleen kerran, että yleissivistävän koulutuksen resursseja tulee lisätä, perusopetuksen valtionosuuksia korottaa ja ikäluokkien pienentymisestä aiheutuvat säästöt käyttää lyhentämättömänä koulutuksen kehittämiseen. Lisäksi kunnille tulee korvata uusista velvoitteista aiheutuneet menot. Koulutuksen on oltava Suomessa ainutlaatuinen painopistealue, koska vain kansallista osaamispääomaa kasvattamalla maamme pärjää tulevaisuudessa. Koulutuksella on myös vahva sosiaalinen rooli, ja sillä voidaan vaikuttaa myös mm. kansalaisten terveyteen, syrjäytymiseen, demokratisoitumiseen ja yleiseen elämäntilaan.

Kokoomus esittää valtionosuusjärjestelmää uudistettavan siten, että se tukee kuntarajat ylittävää perusopetuksen järjestämistä. Kouluverkkoa on tarkasteltava jatkuvasti, ja tarkastelun tulee olla normaali osa kunnan koulutoimen suunnittelua. Kouluverkkoa tulee tarkastella myös seudullisesti ja madaltaa esteitä koulunkäyntiin yli kuntarajojen. Kouluilla on oltava mahdollisuus myös erikoistua. Opetusryhmien koot tulisi pitää riittävän pieninä ja toisaalta turvata kaikille peruskoulun päättävälle nuorille koulutuspaikka. Eri oppilaitosten yhteistoimintaa pitäisi kehittää niin, että näiden välinen yhteistyö tukisi sekä yleissivistävän että ammatillisen koulutuksen tarjontaa. Toisen asteen koulutuksen ongelma on ammattikoulujen heikko vetovoima ja lukioiden jatkuvasti kasvavat oppilasmäärät. Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärää olisi nostettava ja aloituspaikkoja lisättävä työmarkkinoiden tarpeet huomioon ottaen. Suomi tarvitsee maistereiden lisäksi myös mestareita.

...sekä sosiaali- ja terveyspalvelut

Ikääntyminen on Suomessa seuraavien kahdenkymmenen vuoden aikana nopeampaa kuin missään muussa EU-maassa. Kuntatalouden heikko tila vaikuttaa luonnollisesti myös kuntien mahdollisuuksiin tarjota kuntalaisilleen laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluita. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien arvioidaan kyllä lisääntyvän kehyskaudella 163 miljoonaa euroa, mutta samalla kuntien menot kasvavat 480 miljoonaa euroa ikääntymisen vuoksi. Suuri osa ikääntymisen kustannuksista jää näin ollen suoraan kuntien itsensä kannettaviksi.

Kansallisen terveyshankkeen kustannukset ovat suurimmillaan juuri näinä vuosina. Kunnat tarvitsevat aiemmin luvatus valtionosuuden täysimääräisenä tämän päivän ja tulevaisuuden haasteesta selvitäkseen. Kokoomus painottaa, että nämä ratkaisut ja määrärahojen leikkaukset sosiaali- ja terveydenhuollossa vaarantavat hoitotakuun toteuttamisen kaikille tasapuolisesti. Hoitotakuun toteutuminen turvaa myös seniorikansalaisille mahdollisimman pitkään kotona selviytymisen, joten se laajasti käsitettynä on kuntoutusta. Alkuperäiset päätökset kansallisesta terveysprojektista ja sen rahoituksesta tehtiin vuonna 2002 kokoomuksen ollessa hallituksessa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä teki mm. vuonna 2005 yhteisen talousarvioaloitteen (TAA 1267/2005 vp) kansallisen terveysprojektin määrärahoihin vuodelle 2006 kohdistuneen leikkauspäätöksen kumoamiseksi. Hallituspuolueet kaatoivat tämän esityksen sen eduskuntakäsittelyn aikana.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa lisätään kehyskaudella ns. EVO-rahoitusta yhteensä 20 miljoonaa euroa. Tämä lisäys ei kuitenkaan riitä kattamaan EVO-toiminnan kustannuksia. Lisäksi kansallisen terveysprojektin määrärahoista leikataan vuoden 2005 kehyspäätöksen mukaisesti vuoden 2007 määrärahoista 25 miljoonaa euroa. Myös vuonna 2006 kansallisen terveysprojektin määrärahoja leikattiin 25 miljoonalla eurolla, joten yhteensä hallitus on leikannut terveysprojektin määrärahoja 50 miljoonalla eurolla. Vielä tämän lisäksi on päätetty leikata 15 miljoonaa euroa sosiaali- ja terveyshuollon kehittä-

misrahoista. Aiemman kehyspäätöksen mukaan kehittämisvaroja olisi pitänyt olla 30 miljoonaa euroa vuonna 2007.

Väyläverkon kunto ei vastaa tarpeita

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle on osana säästötoimenpiteitä kohdistettu vuonna 2007 yhteensä 6 miljoonan euron kerta-luonteiset säästöt perustienpitoon ja perusradanpitoon. LVM:n toiminta-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrärahoihin on myös kohdistettu 2,65 miljoonan euron säästöt vuodesta 2007 lukien. Nämä säästöt eivät auta liikenneverkon saattamisessa ajanmukaiselle tasolle, mikä olisi talouden kasvupotentiaalin ja liikenneturvallisuuden kannalta tärkeää. Väyläverkon toimivuudella on suuri merkitys Suomen kansantaloudelle pitkien välimatkojen ja erityisesti Hangosta Venäjälle suuntautuvan ulkomaankaupan liikenteeseen. Liikenneväyliä rakentamalla ja niiden kunnosta huolehtimalla parannetaan väyläverkon palvelutasoa ja vaikutetaan suoraan sekä kansalaisten hyvinvointiin että talouden kilpailukykyyn.

Perustienpidon rahoitustaso on kehyspäätösten mukaan 555,3 miljoonaa euroa, joka on noin 50 miljoonaa euroa alhaisempi kuin viime vuosien toteutunut rahoituskehys keskimäärin. Liikenne- ja viestintäministeriö itse on ehdottanut perustienpidon kehyksiksi 640 miljoonaa euroa. Tiehallinnon asiantuntijoiden mukaan perustienpidon rahoituksen tavoitetaso on 710 miljoonaa euroa. Tulevaisuudessa alhainen määrärahataso voi johtaa teiden kuntotasosta tinkimiseen, jotta voitaisiin käyttää enemmän rahaa turvallisuuden ja kiireellisiin pohjavesisuojauksiin. Määrärahojen puutteen vuoksi turvallisuutta kohennetaan nopeuksia rajoittamalla, keskikaiteita rakentamalla sekä automaattista liikenteenvalvontaa lisäämällä.

Ministerityöryhmä esitti vuonna 2004 perusradanpitoon 330 miljoonaa euroa ottaen huomioon tuottavuuden kasvun ja kustannustason nousun. Nyt perusradanpidon rahoitustaso näyttäisi olevan ainoastaan 264 miljoonaa euroa. Pitkällä tähtäimellä perusradanpidon rahoitustason

alhaisuus tarkoittaa, että vain noin 2/3 nykyisestä rataverkosta voidaan pitää liikennöitävässä kunnossa. Vähäliikenteisten ratojen, joita on noin 16 prosenttia Suomen liki 6 000 kilometrin rataverkosta, asteittainen sulkeminen liikenteeltä radan huonon kunnon vuoksi voidaan aloittaa jo vuonna 2008. Rautatieliikenteen kilpailukyky heikkenee vähitellen sekä rataverkon että junakaluston palvelutason heiketessä. Esimerkiksi Seinäjoki—Oulu-radon parantaminen vaikeutuu, kun parantamisen aikaiset kiertoreitit ovat huonossa kunnossa ja siten junaliikenne vaikeutuu. Myös isojen ratapihojen peruskorjaukset siirtyvät hamaan tulevaisuuteen. Yksittäistä junalla matkustajaa harmittaa eniten junien jatkuva myöhästely — junaliikenteen perushyötyihin kun tulisi kuulua liikkumisen vaivattomuus ja se, että kansalaiset voivat suunnitella aikataulunsa täsmällisesti. Myöskään haja-asutusalueilla riittävien palveluiden ylläpitäminen ei ole mahdollista eikä liikkumismahdollisuuksia turvata ikääntyvälle väestölle. Ristiriitaista on, että samanaikaisesti hallitus kuitenkin tekee merkittäviä investointeja nopeasti kulkevien junien hankkimiseksi ja niiden liikenteen lisäämiseksi.

Perustienpidon ja perusradanpidon määrärahojen korotuspaineet on huomioitava määrärahojen mitoituksessa seuraavalla hallituskaudella. Suomen päätieverkko on rakennettu valtaosin 1960- ja 1970-luvuilla, ja nykyään huonot päällysteet, soratiet, kelirikko, ruuhkat sekä painorajoitettut sillat lisäävät maantieliikenteen kustannuksia. Kokoomus joutuu jälleen toteamaan, ettei perustienpitoon esitetty määräraha anna edelleenkaan mahdollisuuksia kunnossapitoon liittyvän jälkeenjääneisyyden poistamiseen.

Hallituksen kehyspäätökseen ei sisälly tässä vaiheessa päätöksiä uusiksi väyläinvestoinneiksi. Hallitus on luvannut arvioida eduskunnan asiaa koskevan lausuman mukaisesti mahdollisuudet uusien väylähankkeiden aloittamiseen vuosina 2007 ja 2008 päättäessään esityksestään vuoden 2007 talousarvioksi. Tällöin hallitus ottaa huomioon valtion talouden liikkumavaran sekä mahdolliset valtion omaisuuden myynnistä kertyneet tulot, jotka ovat viime vuosina olleet

merkittäviä. Myös valtiovarainvaliokunta arvioi mietinnössään tämänkaltaisen päätöksen ennakoimattomuutta ja lyhytjänteisyyttä. Lykkäämällä ensi vaalikaudelle Suomen taloudelliselle kilpailukyvyllä elintärkeitä investointeja tekee hallitus hyvin lyhytjänteistä politiikkaa. Joka tapauksessa keskeneräisistä liikennehankkeista jää seuraaville hallituksille vähintään noin 1,85 miljardin euron rahoitusvelvoitteet, jotka painottuvat vuosille 2008 ja 2009.

Liikenne- ja viestintäministeriö on esittänyt, että joukkoliikenteen määräraha-kehys lisätään vuonna 2007 10,5 miljoonaa euroa ja vuosina 2008—2011 9,0 miljoonaa euroa. Ilman näitä lisäyksiä nykytasoinen ostoliikenne ajautuu akuuttiin kriisiin eikä kaukojunaliikenteen palvelutasoa pystytä ylläpitämään. Lähiliikenteen perustarjonnan järjestämiseen tarvitaan 3,6 miljoonan euron suuruinen kehyslisäys vuodesta 2007 lähtien, koska ilman tätä esimerkiksi Kera—Lahti-oikoradan lähiliikenne joudutaan lopettamaan neljä kuukautta aloittamisen jälkeen.

Ilman kehyslisäystä joudutaan maaseudun linja-autoliikenteessä perustellusti karsittavan liikenteen lisäksi lakkauttamaan myös tarpeelliseksi arvioitua peruspalvelutason mukaista liikennettä. Tämä heikentää kannattavan liikenteen toimintaedellytyksiä, mikä entisestään lisää ostotarvetta ja kuntien kuljetuskustannuksia. Peruspalvelutaso voitaisiin turvata vain kolmen miljoonan euron lisäyksellä vuonna 2007 ja 1,5 miljoonan euron lisäyksellä vuosina 2008—2011.

Valtioneuvoston kehyslonteossa ei ole yhtäkään mainintaa joukkoliikenteestä kaupunkiliikenteen ylläpitäjänä. Keskisuurilla kaupunkiseuduilla kunnat joutuvatkin korottamaan joukkoliikenteen lippujen hintoja sen takia, että valtio vähentää rahoitusosuuttaan nykyisestä. Määrärahan lisäystarve on noin miljoona euroa vuosina 2007 ja 2008 sekä kaksi miljoonaa euroa vuodesta 2009 lähtien. Lisäksi miljoonan euron kehyslisäyksellä vuonna 2007 nopeutetaan keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen kehittämishanketta sekä matkojen yhdistelyä toteuttavien matkapalvelukeskusten perustamista ja laajentamista koko valtakuntaan.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tavoitteet jäävät saavuttamatta

Puolustusvoimien lakiin pohjautuvien tehtävien suunnittelu, valmistelu ja toteuttaminen edellyttävät pitkän aikavälin suunnitteluperusteita. Puolustusvoimien sotilaallista maanpuolustusta, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen tukemista ja kansainvälistä kriisinhallintaa palvelevan suorituskyvyn rakentaminen vaatii kussakin kehittämisvaiheessa aikaa noin 10 vuotta. Pääosa ajasta käytetään materiaalihankintaan ja joukkojen koulutukseen.

Puolustusvoimien kehittämisen linjat määritetään eduskunnan hyväksymissä valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteissa. Näin tapahtui myös vuonna 2004 hyväksytyssä selonteossa. Nyt esillä oleva kehys jää merkittävästi alle vuonna 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa määritellyn tason. Vuoteen 2012 mennessä koko kehyksen jälkeenjääneisyys on noin 580 miljoonaa euroa. Vuonna 2003 hyväksytyn kiinteistöuudistuksen rahoitustasoa ei myöskään ole saavutettu.

Puolustusvoimien menoja ollaan toistuvasti ajoittamassa uudelleen siten, että vuonna 2007 menoja vähennetään 35 miljoonalla eurolla. Koska ensi vuoden ydintoimintojen tasoa on mm. kertausharjoitusten ja meri- ja ilmavoimien lento- ja alustoiminnan osalta jo aiemmin laskettu huomattavasti edellisellä kehyspäätöksellä, kehyksen pienentäminen joudutaan nyt kohdistamaan puolustusmateriaalihankintoihin. Kehyksissä on myös otettu vain osin huomioon puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen tarpeet toimitilojen pääoma- ja ylläpitovuokrien osalta. Puolustusvoimat joutuu kattamaan lähes puolet kiinteistöuudistuksen 3 miljoonan euron vuosittain kasvavasta kiinteistörahoituksesta kehiksestään uudistuksen yhteydessä annetuista lupauksista huolimatta. Polttoaineiden hinnan nousu on puolestaan ollut vuodesta 2004 alkaen jatkuvaa ja jatkuu edelleen. Puolustusvoimien pitkäjänteisen toiminnan kannalta olisi ollut tarkoituksenmukaista tehdä pysyvä kehyskorjaus kattamaan hinnannoususta syntyneet lisämenot.

Puolustusvoimien suorituskyvyn rakentaminen ja ylläpito sekä toiminnan ja talouden tasa-

painottamistoimet edellyttäisivät koko suunnittelukaudella uskottavaa ja pitävää kehystä. Näin ei ole nyt ollut, vaan asetetuista tavoitteista on jouduttu toistuvasti tinkimään. Vuosina 2005, 2006 ja 2007 tehdyt seuraavia vuosia koskevat kehysvähennykset jatkuessaan ajavat puolustusvoimat uusiin säästövelvoitteisiin, jotka tulevat vaarantamaan kansallisen turvallisuuden perusrakenteet. Kehysten määrärahasolla ei voida saavuttaa vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa määritettyjä tavoitteita.

Kehitysyhteistyön määrärahatavoitteita ei saavuteta

Sekä pääministeri Vanhasen hallituksen hallitusohjelmaan että kehityspoliittiseen ohjelmaan on kirjattu tavoite saavuttaa kehitysyhteistyön määrärahoissa 0,7 prosentin taso suhteessa bruttokansantuloon (BKTL) vuoteen 2010 mennessä. Vuonna 2006 määrärahat ovat 670,8 miljoonaa euroa, mikä vastaa 0,42 prosenttia Suomen BKTL:sta. Vuodelle 2007 ulkoasianministeriön kehyksessä kehitysyhteistyöhön on varattu 725 miljoonaa euroa, mikä on 0,43 prosenttia BKTL:sta. Vaalikauden aikana BKTL-osuus on noussut vain 0,08 prosenttiyksikköä ja määrärahojen taso 232 miljoonaa euroa. Hallitus on katsonut tarkoituksenmukaiseksi olla sisällyttämättä kehyspäätökseen vuosien 2008—2011 lukuja kehitysyhteistyön osalta.

Kehityspoliittinen toimikunta on laskenut tasaisen vauhdin edellyttämäksi tavoitteeksi ensi vuodelle 813 miljoonaa euroa (0,5 % BKTL:sta). Hallitus pitää nyt tehdystä kehyspäätöksestä huolimatta kiinni siitä, että 0,7 prosentin taso on yhä poliittinen tavoite. Kansalaisjärjestöt ovat laskeneet, että optimistisestikin arvioiden Suomi saavuttaa nykyisellä vauhdilla 0,7 prosentin tason vasta vuoden 2018 paikkeilla. Ulkoasiainministeriön laskelmissa tavoitetason saavuttaminen tarkoittaisi yhdessä vuodessa (2009—2010) noin 420 miljoonan euron määrärahalisäystä. Tätä ei voida pitää parhaana mahdollisena tapana suunnitella kehityspoliittikkaa. Kuitenkin nopeasti kasvavat määrärahat saataisiin täysi-

painoiseen käyttöön, mikäli ne suunnataan mm. ohjelmatuen nopeampaan kasvattamiseen, humanitaariseen apuun sekä monenkeskiseen yhteistyöhön. Tukea tulee lisätä erityisesti vähiten kehittyneille ja keskittää suppealle joukolle maita. Kokoomus on kritisoinut hallituksen toteuttaman kehitysyhteistyön tehokkuutta siitä, että vaikka tuki keskitetään entistä suppeammalle joukolle maita, on tämän suunnitelman toteutus kangerrellut ja pääyhteistyömaiden saama osuus avusta laskenut 2000-luvulla.

Kokoomus uudistaa jälleen vaatimuksensa siitä, että hallitus lunastaa lupauksensa kehitysyhteistyömäärärahojen korottamisesta ja samalla osoittaa halukkuutensa osallistua köyhyyden puolittamiseksi maailmassa vuoteen 2015 mennessä. Kun vaalikauden viimeisessä kehysriihessä kehitysyhteistyöpanostuksia ei kuitenkaan lisätty, olisi hallituksen syytä avoimesti tunnustaa luopuneensa vuoden 2010 tavoiteajasta. Painottaakseen vaatimusta nostaa Suomen kehitysyhteistyömääräraha 0,7 prosentin tavoitetasolle, yhtyi kokoomus kristillisdemokraattien huhtikuussa 2005 tekemään välikysymykseen hallitusohjelman kehitysapusitoumuksen toteutumisesta.

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2006

Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Tuija Nurmi /kok

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että valtion kunnilta ottaman ns. pakkolainan loppuosa maksetaan kunnille kokonaisuudessaan vuoden 2007 aikana.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitusohjelman mukaisesti ikäluokkien pienentymisestä aiheutuvat säästöt ohjataan koulutuksen kehittämiseen.*
3. *Eduskunta edellyttää, että kansallisen terveysprojektin rahoitukseen kohdistetut säästöt perutaan ja hoitotakuun toteutuminen alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti varmistetaan.*
4. *Eduskunta edellyttää, että väyläverkon kunnon ylläpitämiseksi ja liikenneturvallisuuden lisäämiseksi perustienpidon ja perusradanpidon määrärahojen tasoa nostetaan.*

Irja Tulonen /kok
Kimmo Sasi /kok

VASTALAUSE 2

Perustelut

Valiokunnan mietinnössä kiinnitetään huomiota tärkeisiin asioihin ja ongelmakohtiin. Siitä huolimatta valiokunnan enemmistönä olevat hallituspuolueiden jäsenet eivät rohkene ohjastaa hallitusta edes ensi vuoden osalta, vaan he hyväksyvät jopa lisäleikkaukset muutoinkin kireisiin menokehyksiin.

Taloustilanne ei todellakaan ole oikeudenmukaisemman politiikan esteenä.

Valtionvelan osuus bruttokansantuotteesta on alentunut huippuvuosista olennaisesti. Se on laskenut ennakoitua nopeammin 39 prosenttiin ja alenee vielä arviolta 35,5 prosenttiin vaalikauden loppuun mennessä, vaikka sen alun perin uskottiin jäävän 44 prosentin tasolle. Budjettitalous oli viime vuonna miljardeja ylijäämäinen ja on sitä tänäkin vuonna. Myös valtiontalous on ylijäämäinen tänä vuonna aiemmin ennakoitun puolen miljardin euron alijäämän sijasta.

Tulevaisuutta arvioitaessa on pantava merkille, että valtiovarainministeriö on johdonmukaisesti arvioinut verotulot liian alhaisiksi viimeisen 20 vuoden ajan yhtä vuotta lukuun ottamatta. Siten ennakkolliset laskelmat tasapainosta ovat huonommat kuin miksi todellisuus osoittautuu.

Suomi on vauraampi kuin koskaan.

Oikeudenmukaisuudessa on kysymys siitä, miten tätä vaurautta voidaan hyödyntää niin, että kansalaiset saavat elämänsä eri vaiheissa tarvittaessa hyvät palvelut, ja miten eriarvoisuutta voidaan vähentää ja vaikeuksissa kamppailevien kansalaisten asemaa parantaa.

Kuluneella vaalikaudella hallituksen tavoitteena on ollut veroasteen jatkuva laskeminen samalla, kun on pyritty kohti tasapainoista budjettia. Tämä on estänyt panostukset köyhyyden torjumiseen ja palvelujen parantamiseen. Työmarkkinatukeen ei ole tehty tasokorotusta, ja kansaneläkkeenkin tasokorotus jäi mitättömäksi. Opiskelijoita pakotetaan lainaluukulle, vaikka luvassa on pätkätöiden epävarmuus. Kunnille ei ole

riittänyt rahoitusta. Kunnat ovat voimakkaasti velkaantuneet yrittäessään epätoivoisesti huolehtia kansalaisten palveluista. Palvelut ovat velkaantumisesta huolimatta jääneet keinoiksi, esimerkiksi vanhuspalvelujen osalta. Kysymys ei ole tässä tilanteessa vain ns. pakkolainan maksamisesta kunnille, vaan enemmästä.

Valtiovarainministeri väittää hallituksen panostavan palveluihin. Väite on perätön. Valtionosuuksien suuri lisäys johtuu veronkevennysten hyvittämisestä. Aiempina vuosina kunnille ei korvattu kustannusten nousua täysimääräisesti, hallitus kasvattaa tätä jälkeenylijäämisyyttä sen kaventamisen sijasta. Kuntien nopea velkaantuminen kertookin todellisen tilanteen lahjomattomammin kuin ylimalkainen viittaus "palvelujen kehittämiseen" tai "suureen panostukseen". Yhtä harhaanjohtava on väite, että valtion rahoitusosuuden kasvu kuntien kokonaistuloissa kertoisi hallituksen sitoutumisesta kuntapalvelujen kehittämiseen.

Valtiovarainministeri on viitannut tarpeeseen tavoitella ensi vaalikaudella ylijäämäisiä budjetteja. Ylijäämää ei tavoiteltaisi kuitenkaan pitämällä verotus nykytasolla, vaan verotuksen alentaminen edelleen sisältyy tähän ajatteluun. Näin ensi vaalikaudellakaan ei ole luvassa parannusta vaikeuksissa olevien ihmisten auttamiseen ja kansalaisille tärkeisiin palveluihin, mikäli nykyistä politiikkaa jatketaan. Vaikka selonteon vuosia 2008—2011 voidaankin pitää teknisenä laskelmana, ne kuvaavat hyvin tilannetta, mihin nykypolitiikalla ajaututaan.

Hallituspuolueet eivät torju edes ensi vuoden kehukseen tehtyjä lisäleikkauksia eivätkä tulevien vuosien liian ahtaita menokehyksiä. Näin ne todellisuudessa hyväksyvät eriarvoisuuden ja köyhyyden pahenemisen ja palvelujen heikkenemisen.

Nykyinen hallitus on myös omilla päätöksillään lisännyt eriarvoisuutta antamalla hyvätulolisillekin ylimääräiset veronkevennykset ja poistamalla äverikköjen varallisuusveron. Kymme-

nienkään miljoonien varallisuudesta ei enää peritä veroa sentin senttiä. Se on hallituksen lahja Suomen kolmellekymmenelletuhannelle rikkaimmalle.

Vasemmistoliiton tavoitteena on oikeudenmukaisuus. Arjen vasemmistolaisuutta on huolehtiminen vaikeuksissa olevista ihmisistä ja heidän toimeentulostaan. Arjen vasemmistolaisuutta on lapsiperheiden köyhyyden lisääntymisen pysäyttäminen ja kääntäminen laskuun. Arjen vasemmistolaisuutta on kunnollinen päivähoito, hyvät tulevaisuuden eväät antava koulutus, kelvollinen terveydenhoito, vanhus- ja vammaispalvelut. Sitä vasemmistolaisuutta ei hallituksessa ole näkynyt.

Me vasemmistoliiton edustajat valtiovarainvaliokunnassa emme ole voineet hyväksyä hallituksen ensi vuoden talousarvioon suunniteltomia lisäleikkauksia, lukuun ottamatta puolustusvoimien hankintojen jaksotusta.

Hallituksen tiukkuus näkyy mm. haluttomuutena parantaa kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien asemaa, tie- ja rataverkon rapautumista, kuntien järjestämien hyvinvointipalveluiden heikkenemisenä sekä tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahojen niukkuutena.

Ehdotamme kehysten tarkistamista siten, että siihen voidaan sisällyttää osana

- tulonsiirtojen parantaminen (työmarkkinatuen tasokorotus, se, että myös toimeentulotuen saaja hyötyy lapsilisän korottamisesta, kansaneläkkeen tasokorotus, opintotuen parantaminen) ja
- palvelujen turvaaminen lisäämällä kuntien rahoitusta.

Eri alueiden tasapuolisen kehittämisen varmistamiseksi kehykseen ja siten ensi vuoden talousarvioon tulee sisällyttää riittävät panostukset liikenneväyliin, joukkoliikenteeseen ja ympäristöihin.

Vastaavasti ylisuurista ja hyvätuloisimmille kohdennetuista veronkevennyksistä on luovuttava. Ensi vuonna on tarkoitus alentaa edelleen tuloverotuksen marginaaliveroprosentteja ja poistaa käytöstä yksi tuloluokka. Samaan aikaan esimerkiksi Saksassa on päätetty suurituloisimmil-

ta ryhtyä kantamaan aikaisempaa korkeampaa veroa.

Lipposen II hallituksen aikana poistettiin alin tuloluokka ja tuloluokkien määrä aleni näin kuudesta viiteen. Se oli pienimpiin valtion tuloverotuksessa verotettaviin tuloihin kohdennettuna toimenpiteenä oikea. Nyt kuitenkin hallitus haluaa alentaa tuloluokkien määrän tästä vielä neljään ensi vuonna ja Elinkeinoelämän keskusliitto esittää, että niiden määrä laskettaisiin edelleen kolmeen. Näin oltaisiin jo lähestymässä tasaveroa.

Tasaveromalleille on ominaista, että ne rankaisevat tavallista palkansaajaa, mutta päästävät kevyellä verolla niin suurituloisimmat kuin optioiden kahmijatkin.

Tasaveroa ovat ryhtyneet soveltamaan itäisen Euroopan kehittymättömät markkinataloudet, jotka vasta rakentavat verojärjestelmäänsä ja joissa hyvinvointivaltion kehittäminen on vasta alussa. Malliksi siitä ei ole Pohjoismaalle, jossa verotuksen tavoitteena on oikeudenmukaisempi tulonjako.

Ylimitoitettut, erityisesti suurituloisia hyödyttävät veronkevennykset ja 30 000 rikkaimman ja ennen kaikkea vain muutaman tuhannen tosirikkaan suomalaisen maksaman varallisuusveron poistaminen ovat osoitus hallituksen eriarvoisuutta lisäävästä politiikasta.

Verotuksen keventämisestä eivät ole hyötyneet pieniä etuuksia saavat. Vain palkkatuloja koskevan ansiotulovähennyksen korottaminen, ilman että vastaavantyyppistä vähennystä sovelletaan etuustuloihin, johtaa verotuksen vääristymiseen. Työmarkkinatukeen ei ole tehty tasokorotusta, eikä Vanhasen ja Heinäluoman hallitus tukijoineen halua sitä ensi vuonnakaan. Kansaneläkkeen vuodeksi 2007 kaavailtua vähäistä korotusta hallitus aiensi muutamalla kuukaudella vuoden 2006 puolelle. Vasemmistoliitto taas katsoi, että kohtuullista olisi ollut korottaa kansaneläkettä 20 euroa kuukaudessa tämän vuoden alusta lukien.

Kehysmenettelyyn tarvitaan joustavuutta. Olisi syytä erottaa investoinnit käyttömenoista, ja kehysten alitukset tulisi voida käyttää siirtomenoina seuraavina vuosina. Myös ennakoitua

suurempi verokertymä on otettava huolellisen harkinnan kohteeksi sen sijaan, että se ikään kuin automaattisesti ohjataan velanhoitoon.

Vaalikauden viimeisenä vuotena kehyskauden kolmen viimeisen vuoden asema on ongelmallinen. Me lähdemme siitä, että vaalien jälkeen muodostettava hallitus ja uusi eduskunta yhdessä päättävät vaalien jälkeisten vuosien menokehyksistä. Tässä mielessä selonteon vuodet 2008—2011 on ymmärrettävä puhtaasti teknisenä laskelmana. Ehdotammekin tämän selkeää toteamista.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää ennakoitua paremman taloustilanteen mahdollistamana, että vuoden 2007 kehystä ja siten myös saman vuoden talousarviota muutetaan siten, että:*
 - perutaan eri hallinnonaloille hallituksen ehdottamat säästöt puolustusvoimien hankintoja lukuun ottamatta
 - parannetaan opintotukea, työmarkkinatukea ja eläkkeitä sekä muiden tulonsiirtoja ynnä
 - lisätään rahoitusta liikenneväyliin, joukkoliikenteeseen, ympäristötoihin ja kehitysyhteistyöhön.

2. *Eduskunta toteaa, että vaalien jälkeisten vuosien osalta kehyksiä on pidettävä vain teknisenä laskelmana, joka ei sido vaaleissa valittavaa eduskuntaa ja vaalien jälkeistä hallitusta, ja edellyttää hallituksen ottavan tämän huomioon.*
3. *Eduskunta toteaa, että kuntatalous on ahdingossa, ja edellyttää hallituksen varaavan tulevaisuudessa talousarvioissa suuremmat määrärahat kuntien valtionosuuksiin opetustoimen, terveydenhoidon, vanhustenhuollon, lasten päivähoidon ja muiden sosiaalipalvelujen parantamiseksi.*
4. *Eduskunta toteaa, että kansaneläke ja työeläkkeet jäivät yhä enemmän jälkeen yleisestä palkkakehityksestä, ja edellyttää kansaneläkkeen tasokorotusta, joka poistaa jälkeenjääneisyyden, ja sitä että eläkkeiden indeksitarkistukseksi otetaan käyttöön taitetun työeläkeindeksin ja vielä huonomman kansaneläkeindeksin sijaan puoliväli-indeksi (50 % palkat, 50 % hinnat).*
5. *Eduskunta toteaa, että eläkkeiden ja muiden sosiaalietuuksien verotuksessa ei sovelleta ansiotulovähennystä, jonka kasvattaminen useamman vuoden ajan etäännyttää palkkatulojen ja etuustulojen verokohtelua, ja edellyttää hallituksen esitystä vastaavanlaisen vähennyksen myöntämisestä eläkkeiden ja muiden etuuksien verotuksessa.*

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2006

Kari Uotila /vas
Iivo Polvi /vas
Mikko Kuoppa /vas

VASTALAUSE 3

Perustelut

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2007—2011 (VNS 2/2006 vp) noudattaa hyvin pitkälle istuvan hallituksen harjoittamaa politiikkaa tällä kaudella. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli maailmantaloudessa ei tapahdu merkittäviä muutoksia, kehitys Suomessa jatkuu samaan suuntaan kuin tälläkin hallituskaudella.

Vaihtotaseen ylijäämä supistunee, mutta säilynee ylijäämäisenä. Kansantaloudellisesti vaurastumme. Tämän vuoksi Suomella olisi varaa korjata yhteiskunnan pahimpia epäkohtia. Mitään merkkejä tästä ei kuitenkaan voi nähdä valtioneuvoston selonteosta. Päävastoin tuloerojen kasvu jatkuu ja suhteellinen köyhyys kasvaa.

Menokehysistä päättäminen ja niistä kiinni pitäminen on tärkeää. Yhdessä keskitettyjen palkkatarkistusten kanssa menokehysissä pysyminen tuo vakautta maamme talouteen. Menokehysistä päätettäessä tulisi kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota osaamiseen, erikoistumiseen ja tuottavaan innovaatiotoimintaan, jotka kaikki ovat tuottavuuden, talouskasvun ja hyvinvoinnin avaimia. Näiden tekijöiden laiminlyöminen johtaa ennen pitkää siihen, että jaettava hyvä pienenee.

Toinen keskeinen asia menokehysistä päätettäessä on huolehtia siitä, että kaikki yhteiskuntaryhmät saavat kohtuullisen osan kasvusta. Tässä istuva ja edellinen hallitus ovat epäonnistuneet. Vielä kymmenen vuotta sitten Suomi oli vähäisen köyhyyden kärkimaita Euroopassa. Nyt olemme pudonneet keskitasolle. Erityisesti lapsiperheköyhyys on viime vuosina lisääntynyt. Mikäli nyt käsiteltävä menokehys vuosille 2007—2011 saa valtioneuvoston esittämän muodon, tämä epäkohta säilyy ja jopa pahenee. Valtioneuvoston perustelumuistion tekstin pohjalta on perusteltua näin väittää.

Vuonna 2007 tuloverotusta aiotaan keventää 590 miljoonalla eurolla. Vaikka valtion tuloverotusta on kevennetty, kunnat ovat joutuneet

ennätysvauhdilla korottamaan kunnallisverojaan. Tarvitsisimme uudistuksen, jossa myös verotuksen keinoin tuettaisiin nykyistä vahvemmin yleistä hyvinvointia ja perheitä. Johtavana periaatteena verotuksen rakenteesta päätettäessä tulisi pitää kristillisdemokraattien lanseeraamaa periaatetta siitä, että ihmisille ja yhteiskunnalle keskeisen tärkeitä verotuskohteita verotetaan lievästi ja tarpeettomampia vastavasti ankarammin. Elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen olisi sosiaalisesti oikeudenmukaista. Alkoholiveron kiristys puolestaan vähentäisi kulutusta ja siten myös alkoholihaittoja ja sairauskustannuksia.

Suuri pettymys kehyslinjauksessa oli kuntien talousahdingon jatkaminen. Asiantuntijakuulemisten yhteydessä on mm. todettu, että "kuntatalous oli viime vuonna ja edellisenä heikoimmassa tilanteessa kuin kertaakaan viimeisen kymmenen vuoden aikana" ja että "talousahdinko johtuu valtion jo pitkään harjoittamasta kuntopolitiikasta". Tästä huolimatta istuva hallitus haluaa siirtää seuraavalle hallituskaudelle valtion 185 miljoonan euron velan kunnille. Lisäksi valtionosuuksien indeksikorotusten leikkaaminen jatkuu ja harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia kaikkein huonoimmassa asemassa oleville kunnille leikataan.

Valiokuntakuulemisten yhteydessä eri ministeriöiden johtavat virkamiehet esittivät suurta huolestuneisuutta budjettikehysten raamien riittävydestä. Heidän pelkoonaan on, että rahat eivät riitä nykyisen tason ylläpitämiseen ja tason laskeminen tulee väistämättömäksi. Tässä valossa ministereiden tyytyväisyys budjettikehysiin tuntuu oudolta. Esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriössä joudutaan pohtimaan, tingitäänkö perustienpidon tasosta vai hankkeista, joiden tarkoitus on vähentää liikenteen henkilövahinkoja. Maa- ja metsätalousministeriössä joudutaan leikkaamaan jo leikattuja menoja, kuten tutkimusmäärärahoja.

Nyt esitetty menokehys on itse asiassa istuvan hallituksen vaaliohjelma. Se toteutunee kaikkine hyvine ja huonoine puolineen, jos nykyinen hallitus jatkaa vielä ensi vuoden eduskuntavaalien jälkeen. Kuitenkin toivottavaa on, että se hallitus, joka eduskuntavaalien jälkeen käsittelee valtiontalouden kehyksiä vuosille 2008—2012, ryhtyisi toimenpiteisiin, joilla puututtaisiin yhteiskunnan suurimpiin epäkohtiin. Uuden hallituksen pitäisi uskaltaa ryhtyä myös rakenteellisiin muutoksiin niin julkisten maksujen kuin myös verotuksen puolella.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että kuntien vaikean taloustilanteen helpottamiseksi valtio maksaa kunnille vielä tämän vuoden aikana kustannustenjaon tarkastuk-*

sessä syntyneen velkansa loppuerän noin 280 miljoonaa euroa.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää jo ensi vuoden talousarvioehdotukseensa perustien- ja perusradankunnossapitoon määrärahoja, jotta voidaan toteuttaa hankkeita, joiden tarkoituksena on vähentää liikenteen henkilövahinkoja.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa verotuksen rakennetta niin, että veronkevennykset olisivat sosiaalisesti oikeudenmukaisempia ja kansalaisten hyvinvointia tukevia.*
4. *Eduskunta edellyttää, että vuosina 2007—2011 menokehyksissä varaudutaan sosiaali- ja terveysalan hoitohenkilökunnan palkkatason nostamiseen kuin myös vähimmäiseläkkeen selvän tasokorotuksen ja eläkelainsäädännön eläkeläisiä syrjivien epäkohtien poistamisen vaativiin lisämenotarpeisiin.*

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2006

Bjarne Kallis /kd

VASTALAUSE 4

Perustelut

Eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen, laadukkaat kuntapalvelut, työllisyys, ilmastonsuojelu ja globaali vastuu ovat vihreän eduskuntaryhmän mielestä keskeisimpiä valtiontalouden kysymyksiä. Ei ole hyväksyttävää, etteivät valtiontalouden kehykset hallituksen esittämässä muodossa mahdollista parannuksia näissä asioissa. Kuten valtionvarainvaliokunnan mietinnössä useassa kohdassa todetaan, kehysten antamat valtiontalouden suuntaviivat eivät kaikilta osin ole sopusoinnussa yleisten yhteiskunnallisten tavoitteiden eivätkä edes hallitusohjelman kanssa.

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä valtiontalouden kehysten pitää olla raami, jolla mahdollistetaan yhteiskunnan tasapainoinen ja pitkäjänteinen kehitys. Liian usein poliittisia ratkaisuja tehdään tulipaloperiaatteen mukaisesti eli tarttumalla yhteen akuuttiin ongelmaan kerrallaan. Kehysmenettelyn yhteydessä voisi sen sijaan olla mahdollisuus reagoida hitaisiin muutoksiin ajoissa. Tämä olisi järkevää paitsi talouden vakauden kannalta, myös ihmisten näkökulmasta.

Kehysmenettely ei valitettavasti täytä sille asetettuja odotuksia. Kehyksistä on muodostunut raamien sijaan lukittu ovi, josta ei pääse läpi, olipa kyse sitten ilmastomuutoksen torjunnan kannalta aivan keskeisistä ratkaisuista tai köyhyyden vähentämisestä.

Eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen

Jo yli puoli miljoonaa suomalaista elää suhteellisen köyhyysrajan alapuolella. Tämä ei ole satunnaista, vaan poliittisten valintojen tulosta. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä ei ole kohtuullista, että osa ihmisistä on jäänyt osattomaksi talouskasvusta ja myönteisestä tulokehityksestä. Tulorajojen kasvattaminen ei ole tarpeen. Suomessa on erittäin hyvä olla hyväosainen, mutta

heikommassa asemassa olevat tarvitsevat poliittisia päätöksiä asemansa parantamiseksi.

Köyhyyden lisääntyminen on erityisesti koskettanut lapsiperheitä. Samaan aikaan kun suurimmalla osalla lapsista menee hyvin, tulojen kehitys on heikkoa suurilla perheillä ja perheillä, joissa on alle kolmivuotias lapsi. Erityisen huonosti vertailussa pärjäävät yksinhuoltajat. Tulojen vähyys näkyy lasten arjessa, ja myös lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt.

Lapsiperheiden ahdinkoa korostaa se, ettei laman jälkeen työmarkkinoille tulleen sukupolven asema ole tänäkään päivänä vakiintunut. Töiden pätettäisyys heijastuu paitsi puuttuvana palkkatulona, myös etuuksien tasossa.

Kuten valtionvarainvaliokunnan mietinnössä hyvin todetaan, lapsiperheiden hyvinvoinnin parantaminen pitää ottaa aiempaa selkeämmin yhteiskuntapoliittiseksi tavoitteeksi. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä perhe-etuuksista pitää kiireellisesti korottaa minimiäitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ja elatustukea. Tähän olisi syytä kehityksen yhteydessä varautua.

Kuntapalveluiden turvaaminen

Kuten jo viime kehyspäätöksenkin yhteydessä, vihreä eduskuntaryhmä on huolestunut kuntatalouden heikosta tilanteesta. Kuntatalous on tällä hetkellä huonommassa kunnossa kuin kymmenen vuoteen. Kuntien menot kasvavat tuloja nopeammin. Hallituksen ilo valtiontalouden tasapainosta on laiha lohtu silloin, kun kunnat samaan aikaan velkaantuvat. Kun julkinen sektori velkaantuu, on itse asiassa järkevämpää pitää velkataakka valtiolla kuin laittaa painolasti kuntien harteille.

Valtio ei voi irtisanoutua kuntien ahdingosta. On hallituksen tehtävä osaltaan turvata kuntien talouden vakaus ja rahoituksen riittävyys siten, että voimme ylläpitää laadukkaita palveluita. Hallitus on monella tapaa myös itse syyppä kuntien rahoituksen riittämättömyyteen. Valtio-

valta päättää lakisääteisistä palveluista ja valtionosuuksien muodossa kuntien käytössä olevista rahoista. Kuntatalouden heikoista näkymistä huolimatta hallitus on lisännyt kuntien tehtäviä ilman, että tehtävien hoitamiseen on osoitettu rahoitus.

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä on selvää, että palveluiden nykyinen rahoitusjärjestelmä on tulossa tiensä päähän. Perustuslain takama kunnallinen itsehallinto on nykyisellään pelkkä kirjain. Suomessa tuleekin ryhtyä palveluelvytykseen. Kunnille on suunnattava ylimääräistä valtion tukea, johon liitetään sopimus lisärahan käyttämisestä henkilökunnan lisäämiseen. Tällä on myös laaja kansalaisten tuki. Suomalaiset haluavat, että panostamme palveluihin, kuten päiväkoteihin, kouluihin ja vanhustentaloihin. Kuntapalvelut voivat myös ennaltaehkäistä syrjäytymistä, ja toisaalta kuntien näivetyminen lisää menoja tulevaisuudessa.

Julkisten palveluiden tuottamiseen suunnatut varat työllistävät ja elvyttävät kotimaista kysyntää. Opettajien, kouluavustajien, sairaanhoitajien ja vanhustenhuollon henkilökunnan lisääminen parantaa työllisyyttä, kunnallisten palveluiden laatua, työn paljouteen uupuvan henkilökunnan tilannetta ja ptkätyöläisten elämää. Palveluelvytys lisää kokonaiskysyntää samalla tavoin kuin veroale, mutta parantaisi samalla kunnallisia palveluja ja ennen kaikkea naisten työllisyyttä.

Hallituksen vastuuttomuutta kuntapolitiikan hoidossa osoittaa sekin, että kunta- ja palvelurakenneuudistus ei etene sovitussa aikataulussa. Osa hallituspuolueiden esittämistä malleista on vastuuttomia myös demokratian näkökulmasta. Uudistus olisi välttämätön, jotta tulevaisuudessakin voimme kehittää kunnallisia palveluita ihmisten toiveita ja tarpeita vastaaviksi. Uudistuksilla voidaan saavuttaa riittävän suuri väestöllinen pohja, mikä auttaa hillitsemään kustannusten nousua. Laajempien kuntien avulla voidaan myös parantaa palveluiden alueellista tasarvoa. Verotuksen osalta oleellisinta on, että verotusoikeus on siellä missä vastuu palveluista on.

Työllisyys, tutkimus ja ympäristöteknologia

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä työllisyyspolitiikassa ei kannata hakea ratkaisuja menneisyydestä tai eturyhmäajattelusta käsin, vaan suunnata katse nykypäivän todelliseen tilanteeseen ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Täystyöllisyys ilman köyhyyttä on mahdollista, mutta sitä ei voida toteuttaa ilman, että rakenteita uudistetaan.

Nykypäivän työelämää leimaavat määräaikaist työsuhteet ja palvelualojen kasvu. Työllisyyden lisääminen edellyttää, että matalan tuottavuuden työt ovat nykyistä kannattavampia ja että niiden tekijät tulevat toimeen kohtuullisesti. Samoin on tarpeen, että sosiaaliturva uudistetaan vastaamaan työelämän todellisuutta. Vihreän eduskuntaryhmän vastaus näihin haasteisiin on perustulo tai negatiivinen tulovero, joka takaa että pienemmilläkin ansiotuloilla ja määräaikaistilla työsuhteilla voi elää ja että työnteke näissäkkin tilanteissa kannattaa ihmiselle itselleen. Byrokratian ja toimeentuloloukkujen poistaminen auttaisi myös niitä ihmisiä, jotka pyrkivät pois köyhyyskierteestä.

Palvelut voivat työllistää merkittävästi lisää ihmisiä. Teollisuus automatisoi nopeammin kuin lisää tuotantoaan, joten siitä ei ole lisätyöllistäjäksi. Perustulo vaikuttaisi myönteisesti palvelualoilla, kun palveluiden ostamisesta tulisi entistä kannattavampaa ja kausityötkin olisivat varteenotettava vaihtoehto.

Suomen vahvuus on korkeassa osaamisessa. Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että satsaukset tutkimukseen, kehittämistoimintaan ja yliopistojen rahoitukseen maksavat itsensä takaisin. On huolestuttavaa, että kehyspäättöksen mukaan useiden ministeriöiden omia tutkimus- ja kehitysmäärärahoja vähennetään.

Yliopistoille ohjattu julkinen rahoitus on viime vuosina käytetty yliopistojen laajentamiseen, ei niiden tason nostamiseen. Vuosina 1992—2004 opiskelijoiden määrä kasvoi 43 prosenttia, valmistuneiden maisterien määrä 44 prosenttia ja tohtorien määrä 165 prosenttia. Opiskelijamäärien kasvusta huolimatta opetushenkilökunnan määrää ei ole kasvatettu. Nykyiset tehostamisaineet uhkaavat päinvastoin vähen-

tää yliopistojen henkilöstöä merkittävästi. Opettajien liian pieni määrä suhteessa opiskelijoihin laskee opetuksen tasoa, mikä ajan myötä uhkaa Suomen kilpailukykyä. Samoin on tärkeää, että opiskelijoille taataan mahdollisuus täysipäiväiseen opiskeluun, minkä vuoksi opintorahaa pitää korottaa.

Suomella on merkittävää kestävästi energiateknologian osaamista. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen onkin tähdittävä energiateknologian ja energiansäästön huippumaaksi. Ilmastoteknologia-alan suuruudeksi Suomessa arvioidaan viisi miljardia euroa, mikä vastaa jo perusmetalli- tai kemianteollisuutta. Bioenergia- ja tuulivoimateknologiassa suomalainen osaaminen on maailman kärkeä. Satsaamalla lisää voimavaroja kestävästi energiateknologian tutkimukseen ja kehitykseen luodaan suomalaisyrityksille merkittäviä vientimahdollisuuksia, kuten valiokunnan mietinnössäkkin todetaan.

Myös uusiutuvan energian investointitukin tulee panostaa, jotta esimerkiksi tuulivoimalle voidaan taata suotuisat kehitymisolosuhteet myös Suomessa. Kestävästi energiateknologias- ta voi tulla yksi kansantaloutemme kivijalka, parhaimmillaan ehkä jopa uusi nokia. Vientipotentiaalia ei kuitenkaan saada realisoitua ilman uskottavia markkinoita kotimaassa.

Kansantalouden kannalta on merkittävää myös se, että uuden teknologian avulla päästövähennysten kustannuksia voidaan laskea. On välttämätöntä, että teollisuusmaiden päästöt onnistutaan leikkaamaan viidennekseen vuosisadan puoliväliin mennessä, jotta vältymme ilmastomuutoksen pahimmilta tuhoilta. Siirtymä kohti kestävästi energiataloutta on edullisempaa ja järkevämpää aloittaa välittömästi, eikä siirtää ratkaisuja tulevaisuuteen.

Joukkoliikenteen kehittäminen

Joukkoliikennemäärät ovat vähentyneet viime vuosina sekä suhteessa muuhun liikenteeseen että ajokilometreillä mitattuna. Vuonna 2003 toteutetun autoveron alennuksen ja käytettyjen autojen tuonnin kasvun vuoksi joukkoliikenteen kilpailutilanne on tällä hetkellä Euroopan kovin.

Samaan aikaan joukkoliikenteen rahoitustaso on hallitusohjelman myönteisestä kirjauksesta huolimatta jatkuvasti todella niukkaa. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä tämä on käsittämätöntä ja täysin kestävästi politiikkaa.

Kuten valtionvarainvaliokunnan mietinnössä todetaan, kehyspäättöksen mukainen rahoitustaso ei anna mahdollisuuksia edes nykyisen palvelutason ylläpitämiseen. Linja-autoliikenteen ostoliikennevuoroista joudutaan karsimaan 520 vuoroa, mikä taas puolestaan kasvattaa kuntien kustannuksia.

Myös raideliikenne on kriisissä. Rataverkon keskeiset ongelmat ovat ikääntyminen ja ratapotentiaalin puute. Korvausinvestointitarpeiden kasautumisesta on tulossa niukan rahoituksen vuoksi merkittävä ongelma jo lähivuosina. Ratahallintokeskuksen mukaan ratojen korvausinvestointeihin tarvittaisiin vuositasolla 170 miljoonaa euroa. Tähän olisi kehysten yhteydessä ollut syytä varautua, jotta rataverkon arvo ei alene. Ei ole myöskään kestävästi, että Ratahallintokeskus joutuu säästämään muista sovitusta ratatöistä pystyäkseen kattamaan korvausinvestointeja. Rataverkon kehittäminen on aivan välttämätön edellytys junaliikenteen kilpailukykyyn parantamiselle.

Vihreän eduskuntaryhmän mielestä joukkoliikenteen kehittämiseen pitää suhtautua vakavasti. Toimiva joukkoliikenne vähentää hiilidioksidipäästöjä, parantaa liikenneturvallisuutta, edistää elinkeinotoimintaa, tukee aluekehitystä ja parantaa kaupunkien viihtyisyyttä. Alasajon sijaan pitäisi miettiä, miten joukkoliikenne voisi olla vieläkin sujuvampaa. Tampereen pika-raitiotiehanke, Kehä-rata, nykyistä suurempia reittejä kulkevat suurnopeusradat ja monipuolisemmat taajamajunayhteydet ovat esimerkkejä kiinnostavista uusista hankkeista, joiden toteutumismahdollisuuksia täytyy edistää.

Kehitysyhteistyömäärärahojen taso

Viisi vuotta sitten valtiot sitoutuivat puolittamaan alle yhdellä dollarilla elävien ja nälkää näkevien ihmisten määrän. Asiantuntijat ovat arvioineet, että nyt ollaan kriittisessä vaiheessa

vuosituhattavoitteiden saavuttamisen kannalta. Epäonnistuminen olisi paitsi inhimillisesti katsoen traagista, myös talouden näkökulmasta katastrofaalista.

On todella harmillista, ettei kehyspäättös sillä sitovia lukuja vuosien 2008—2011 kehitysyhteistyövaroista. Tässäkin yhteydessä vihreä eduskuntaryhmä vahvistaa sitoutumisensa kehitysyhteistyörahoituksen 0,7 prosentin osuuteen BKT:stä vuoteen 2010 mennessä. Se on teollisuusmaiden osuus köyhyyden poistamiseksi tehtävässä työssä.

Tavoite nostaa kehitysyhteistyörahoitus 0,7 prosenttiin BKT:stä on jaettu laajalla rintamalla. Liikkeellä ovat olleet monet kansalaiset ja kansalaisjärjestöt. OECD:n kehitysapukomitea DAC suosittelee selkeän suunnitelman vahvistamista sille, miten Suomi aikoo saavuttaa 0,7 prosentin tason kehitysyhteistyömäärärahoissa. Suomalaiset ovat mielipidetiedusteluissa suhtautuneet kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseen myönteisesti. Lisäksi vielä eduskunnan enemmistökin on useassa yhteydessä ilmaissut sitoutumisensa vuosituhattavoitteisiin. Ei ole mitään perustetta sille, että ratkaisu on siirretty tehtäväksi seuraavien hallitusneuvotteluiden yhteydessä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan

mietinnön perusteluissa lausuttavaksi:

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii välttämättömät toimenpiteet, jotta suomalaisten köyhyyden ja eriarvoisuuden kasvu pysähtyy ja jotta erityisesti*

torjutaan lapsiperheiden kasvava eriarvoistuminen.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa vastuun kunta- ja palvelurakennemuutosten kustannustenjaosta mm. maksamalla kunnille kustannustenjaosta aiheutuneen velkansa kokonaisuudessaan tämän hallituskauden aikana ja tekemällä kunta- ja palvelurakennemuutuksesta ratkaisut.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää sosiaaliturvan uudistamisen perustulopohjaiseksi, jotta suomalaisten sosiaaliturva olisi nykyistä kattavampaa ja jotta ihmisten toimeentulo olisi taattu myös matalammin palkatuissa työsuhteissa ja pätäkätöissä.*
4. *Eduskunta edellyttää, että hallitus parantaa yliopistojen, opiskelijoiden ja ympäristötekniikan tutkimuksen resursseja, jotta voimme jatkossakin pärjätä kansainvälisessä kilpailussa korkealla osaamisella.*
5. *Eduskunta edellyttää, että hallitus lopettaa rataverkon arvon alentamisen, ja että joukkoliikenteen määrärahat ja kehittämistoimenpiteet linjataan niin, että joukkoliikenteen huonontuminen loppuu.*
6. *Eduskunta edellyttää, että hallitus pysyy lupauksessaan saavuttaa kehitysyhteistyömäärärahojen taso 0,7 prosenttia BKT:stä vuoteen 2010 mennessä ja että uskottava aikataulu tuodaan budjetin yhteydessä eduskuntaan.*

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2006

Anni Sinnemäki /vihr